

Załącznik do:

Uchwały Nr

Rady Gminy Świętajno

z dnia

**GMINNA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY ŚWIĘTAJNO
na lata 2023-2030**

Czerwiec 2023

Spis treści

1. Część wprowadzająca.....	3
1.1. Tło i przyczyny.....	3
1.2. Główne uwarunkowania strategiczne i programowe strategii rozwiązywania problemów społecznych	5
1.3. Wartości i definicje.....	10
1.4. Struktura dokumentu	13
2. Część diagnostyczna.....	15
2.1. Charakterystyka gminy Świętajno.....	15
2.2. Demografia	18
2.3. Problemy społeczne z perspektywy Ośrodka Pomocy Społecznej	20
2.4. Kwestia osób bezrobotnych.....	29
2.5. Rozwiązywanie problemów alkoholowych w gminie.....	32
2.6. Identyfikacja najważniejszych problemów społecznych na terenie gminy- analiza SWOT ..	34
2.7. Zasoby umożliwiające rozwiązanie problemów społecznych.....	39
2.8. Podsumowanie części diagnostycznej	45
3. Część programowa	46
3.1. Wizja rozwoju społecznego.....	46
3.2. Cel główny i cele strategiczne	46
4. Zarządzanie procesem wdrażania strategii	56
4.1. System ocen wdrażania, monitoring i ewaluacja.....	56
4.2. Proces aktualizacji	57
5. Uwagi końcowe	59

1. Część wprowadzająca

Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu. Przedstawione w niej zostały aspekty prawne, będące podstawą działania samorządu lokalnego, zasady i wartości, na których opiera się lokalna polityka społeczna oraz najważniejsze informacje dotyczące metodyki pracy nad strategią. Został tutaj także ukazany związek analizy z innymi dokumentami strategicznymi, funkcjonującymi na różnych poziomach administrowania i zarządzania.

1.1. Tło i przyczyny

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych stanowi podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Obowiązek opracowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz.901). Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 571),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2241),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz.735),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 165 ze zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 100 ze zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 172 ze zm.),
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2123),

- ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 519 ze zm.),
- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 40 ze zm.),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 390 ze zm.),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 581 ze zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 ze zm.),
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1297),
- ustawa z dnia 11 listopada 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 810),
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1329 ze zm.),
- ustawa z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1009 ze zm.),
- ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 208 ze zm.),
- ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2095 ze zm.),
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2556 ze zm.),
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1744 ze zm.),
- ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu niektórych przedsięwzięć mieszkaniowych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 788),
- uchwała Nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 (M.P. z 2018 r. poz. 1007).

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu pomocy społecznej, ochrony zdrowia, kultury, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

1.2. Główne uwarunkowania strategiczne i programowe strategii rozwiązywania problemów społecznych

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Świętajno to dokument zgodny z dokumentami strategicznymi oraz programowymi, funkcjonujących na poziomie: europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Dokumenty te tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych i aktywności środowisk zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Dokumenty europejskie:

- Zrównoważona Europa 2030 –Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Dokumenty krajowe:

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – „Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności.”
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.);
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030;
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 (Uchwała Nr 184/2020 Rady Ministrów z dn. 14.12.2020 r.);
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030;
- Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 (Uchwała Nr 27 Rady Ministrów z dn. 16.02.2021 r. ,M.P. ,poz.218);
- Polityka Społeczna Wobec Osób Starszych 2030;
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030,(M. P. z 2021, poz.843);
- Program Rządowy „Dostępność+ ” 2018-2025;
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2023 (Uchwała Nr 248 Rady Ministrów z dn. 9.12.2022 r., M.P. poz.1259;
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 r. – Ekonomia Solidarności Społecznej;

- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego (Uchwała Nr 184/2020 Rady Ministrów z dn. 14.12.2020 r. , Dz. U. z 2021,poz.642;
- Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025;
- Strategia Demograficzna 2040;
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej (M.P. z 2019,poz.214);
- Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r., M.P. z 2022,poz.767;
- Dokumenty regionalne
- Warmińsko-Mazurskie 2030 r.- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego;
- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025.

Dokumenty lokalne:

- Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Oleckiego na lata 2016-2025;
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Świętajno na lata 2015-2024;
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Świętajno w powiecie Oleckim na lata 2015-2024 (Uchwała Nr XII/49/15 Rady Gminy Świętajno z dn. 30.09.2015 r.);
- Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Świętajno na lata 2021 – 2023;
- Program „Pomoc Gminy w zakresie dożywiania” na lata 2019 – 2023;

Na szczeblu krajowym istotne znaczenie ma Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Główny cel tego dokumentu stanowi poprawa jakości życia Polaków. Ma on zostać osiągnięty m.in. w drodze zwiększenia spójności społecznej oraz zmniejszenia nierówności o charakterze terytorialnym. Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych powinna uwzględniać również postulaty Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju „Polska 2030” – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo, wyznaczającej trzy obszary strategiczne: Sprawne i efektywne państwo, Konkurencyjna gospodarka oraz Spójność społeczna i terytorialna, w których koncentrują się główne działania władz publicznych. W procesie programowania rozwoju społecznego gminy powinny zostać uwzględnione w szczególności założenia trzeciego obszaru, na który składają się trzy cele oraz odpowiadające im priorytetowe kierunki interwencji:

- 1) integracja społeczna – zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym; zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych;

- 2) zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych – podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych; zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych;
- 3) wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.

Dokumentem programowym na szczeblu centralnym, który bezpośrednio dotyczy rozwiązywania problemów społecznych, jest Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030. Nowy wymiar aktywnej integracji. Jego główny cel stanowi zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 1,5 mln oraz wzrost spójności społecznej, poprzez działania w ramach pięciu celów operacyjnych:

- 1) Usługi dla aktywności i profilaktyki – ograniczenie wykluczenia dzieci i młodzieży;
- 2) Gwarancje dla przyszłości młodzieży – stworzenie szansy dla młodzieży w wejściu na rynek pracy i tworzeniu rodzin;
- 3) Aktywna osoba, zintegrowana rodzina, odpowiedzialne lokalne środowisko;
- 4) Zapobieganie niepewności mieszkaniowej;
- 5) Seniorzy – bezpieczni, aktywni i potrzebni.

Z punktu widzenia partycypacji społecznej warto również wdrażać założenia Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego, której głównym celem jest wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski. Będzie on realizowany poprzez cztery cele szczegółowe:

- kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności i komunikacji;
- poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne;
- usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy;
- rozwój oraz efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego oraz kreatywnego.

Na poziomie regionalnym cele i zadania samorządów, instytucji pomocy społecznej i służb zatrudnienia oraz podmiotów niepublicznych w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu określa Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025. Zawarta w niej wizja rozwoju społecznego wskazuje na społeczeństwo lepiej zintegrowane; aktywne społecznie bez względu na wiek, bardziej aktywne zawodowo i godziwie zarabiające na życie; lepiej wykształcone; w większym stopniu otwarte na zmiany; bardziej bezpieczne w wymiarze socjalnym i publicznym oraz zdrowsze dzięki profilaktyce i dostępnej opiece zdrowotnej.

W odpowiedzi na główne problemy regionu takie jak dysfunkcje w rodzinach, wzrost zagrożenia marginalizacją zawodową i społeczną, a także małą aktywność lokalnych społeczności, strategia zakłada osiągnięcie następującego celu głównego „Osoby i rodziny z województwa warmińsko-mazurskiego, ich środowiska lokalne i otoczenie instytucjonalne współdziałają ze sobą i są zaangażowane we wzmacnianie integracji oraz aktywizacji społecznej i zawodowej”.

Jego realizacji będą służyć cztery cele strategiczne:

- 1) Rodzina w większym stopniu wykorzystuje swój potencjał oraz żyje w warunkach sprzyjających wypełnianiu funkcji i ról społecznych (Priorytet 1. Prawidłowo funkcjonująca rodzina).
- 2) Osoby z grup społecznych zagrożonych wykluczeniem społecznym biorą coraz bardziej aktywny udział w rozwiązywaniu swoich problemów i uczestniczą w życiu społeczności lokalnej (Priorytet 2. Wzmacnianie integracji społecznej).
- 3) Osoby bezrobotne są bardziej gotowe do zmian, aktywne w rozwiązywaniu swoich problemów, bardziej samodzielne życiowo i ekonomicznie oraz częściej wchodzi na rynek pracy dzięki instrumentom aktywnej integracji, w tym ekonomii społecznej (Priorytet 3. Wspieranie aktywności i mobilności zawodowej oraz edukacyjnej osób bezrobotnych).
- 4) Społeczności lokalne aktywniej uczestniczą w zaspokajaniu swoich potrzeb i kreowaniu życia społecznego (Priorytet 4. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego).

Istotne są również wnioski, wskazówki i postulaty zawarte w szczegółowych programach wojewódzkich, takich jak np.:

- Wojewódzki program wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2021-2026 ;
- Wojewódzki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej i Solidarnej Warmia i Mazury 2021-2025;
- Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2021-2027;
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2021-2026;
- Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022- 2023-2027 przygotowanie w toku.

Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych powinna uwzględniać założenia głównych dokumentów strategicznych powiatu i gminy w zakresie polityki społecznej.

Celem głównym Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Oleckiego na lata 2016-2025 jest „stworzenie skutecznego systemu wsparcia przeciwdziałającego i ograniczającego skutki wykluczenia społecznego mieszkańców powiatu oleckiego”, zaś cele strategiczne określono jako:

1. Rozwój systemu wsparcia dziecka i rodziny
2. Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych oraz osób starszych
3. Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie, sytuacjom kryzysowym i uzależnieniom.
4. Wspieranie osób bezrobotnych zagrożonych wykluczeniem społecznym.
5. Rozwój działań profilaktycznych i promujących właściwe postawy społeczne.
6. Zwiększenie skuteczności działań w ramach powiatowej polityki społecznej.

Strategia zakłada współpracę z samorządami gminnymi, gminnymi jednostkami organizacyjnymi oraz organizacjami pozarządowymi pracującymi na terenie powiatu oleckiego w celu realizacji przyjętych celów i działań. Za koordynację działań podejmowanych w ramach Strategii odpowiada Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Olecku.

Kluczowym dokumentem strategicznym na szczeblu gminy jest Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Świętajno na lata 2015-2024 przyjęta uchwałą Rady Gminy Świętajno, w dniu 30 września 2015 r.

Wizja sformułowana w Strategii, zakłada, iż Gmina Świętajno w 2024 r. będzie „miejszem atrakcyjnego zamieszkania i pobytu, której źródłem rozwoju jest partnerstwo terytorialne oraz aktywne, obywatelskie społeczeństwo otwarte na potrzeby lokalnego biznesu, mieszkańców i przyjezdnych.”

Cel główny określono następująco:

„Zrównoważony rozwój gminy w oparciu o jej potencjał gospodarczy, aktywność mieszkańców i warunki środowiskowe”.

Zdefiniowano także trzy cele strategiczne:

1. Wspieranie i promocja lokalnej gospodarki.
2. Wypromowanie wśród mieszkańców idei społecznej i gospodarczej odpowiedzialności za rozwój.
3. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej.

Cel główny i cele strategiczne tej Strategii wprost odwołują się do zapisów Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Świętajno, szczególnie w obszarach dotyczących integracji i aktywizacji mieszkańców oraz pomocy społecznej.

1.3. Wartości i definicje

Wartość to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądania, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich eliminuje (odrzuca jako złe, czyli traktuje je jako „antywartości”), inne pozostawia i hierarchizuje według przypisywanej im ważności. Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Według Stefana Nowaka przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne, stosunki między człowiekiem a przyrodą.

Polityka społeczna oparta na określonych zasadach, normach i wartościach może być postrzegana jako przewodnik działania państwa i władz samorządowych różnych szczebli w celu:

- kształtowania warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, a także ogólnych warunków rozwoju;
- harmonizowania i godzenia rozbieżnych interesów różnych grup społecznych oraz tworzenia warunków dla pokoju społecznego między kapitałem a pracą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna, są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe, poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest wprowadzony przez Stanisława Ossowskiego podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb.

Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.

2. **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna, jako przewodnik czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzysząc temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie zagrożeń społecznych z wyprzedzeniem;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast określeniem „kwestia społeczna” wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa;
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo, do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych;
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin „kwestia społeczna” oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W szerszym znaczeniu termin ten oznacza natomiast sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia. Jan Danecki w publikacji „Kwestie społeczne – istota, źródła, zarys diagnozy” przyjmuje, iż źródła kwestii społecznych tkwią wewnątrz społeczeństwa, w mechanizmach życia zbiorowego i mogą być – jak każdy problem społeczny – ograniczane i rozwiązywane we wszystkich skalach współżycia: od rodziny poprzez środowiska lokalne i zawodowe po skalę ogólnopolską czy międzynarodową.

Mechanizmów powstawania problemów społecznych i kwestii społecznych upatrywać należy w funkcjonowaniu społeczeństwa. Są nimi przede wszystkim:

- dezorganizacja społeczeństwa;
- gwałtowna zmiana społeczna;
- opóźnienia kulturowe;
- przemiany gospodarcze wyprzedzające przemiany w sposobie myślenia i działania;

- złe funkcjonowanie instytucji politycznych czy administracyjnych;
- niekompetencja polityków czy urzędników państwowych;
- dysfunkcjonalność instytucji społecznych;
- dominacja grup społecznych, eksploatacja, wyzysk;
- nierówności społeczne, niesprawiedliwość społeczna;
- złe funkcjonowanie instytucji edukacyjnych;
- nieprzystosowanie do pełnienia określonych ról społecznych.

Funkcjonujące w środowisku lokalnym kwestie i problemy społeczne prowadzą do wykluczenia społecznego, czyli sytuacji uniemożliwiającej lub znacznie utrudniającej jednostce lub grupie zgodne z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Środkiem umożliwiającym przeciwdziałanie tej sytuacji jest integracja społeczna oparta na zasadach dialogu, wzajemności i równorzędności.

Podjęmowane w tym celu działania wspólnotowe służą budowie społeczeństwa opartego na demokratycznym współuczestnictwie, rządach prawa i poszanowaniu różnorodności kulturowej. W społeczeństwie tym obowiązują i są realizowane podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz skutecznie wspomaga się jednostki i grupy w realizacji ich celów życiowych.

Przygotowując dokument programowy, wskazujący kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Jest ona głównym przesłaniem niniejszego dokumentu, gdyż od wspierania siły rodziny należy rozpoczynać każdy rodzaj oferowanej pomocy.

1.4. Struktura dokumentu

Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych to względnie trwałe wzory interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych), prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

W oparciu o uzyskane od władz lokalnych informacje i materiały wypracowane podczas

warsztatów, został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę strategii na najważniejszych etapach, od diagnozy po wdrożenie i realizację.

Przedłożony materiał został opracowany w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w oparciu o wcześniejszą strategię oraz konsultacje społeczne mieszkańców Gminy Świętajno.

2. Część diagnostyczna

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych gminy. Została ona oparta na podstawie przeprowadzonej analizy statystycznej.

Za najważniejsze problemy w gminie uznano wysoki poziom bezrobocia, uzależnienia i związaną z tymi zjawiskami biedę. Większość uczestników wskazała na niewystarczające fundusze na organizację imprez integracyjnych oraz brak miejsc rozrywki dla dzieci i młodzieży.

Wymieniono też niedostateczną opiekę nad osobami starszymi, chorymi psychicznie i niepełnosprawnymi.

Ankietyzację przeprowadzono w środowisku lokalnym. Przygotowano 200 ankiet, 80 osób wypowiedziało się na temat problemów społecznych gminy, trudniej natomiast było z propozycjami rozwiązywania tych problemów oraz wskazania źródeł finansowania. Większość osób (ponad połowę) jako podmioty zajmujące się rozwiązaniem problemów widzi działania prowadzone przez Urząd Gminy oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Natomiast tylko znikoma ilość osób ma świadomość, że potencjał tkwi w każdym człowieku i w ramach aktywności społecznej mieszkańców można byłoby wiele zdziałać.

2.1. Charakterystyka gminy Świętajno

Gmina Świętajno leży w powiecie oleckim (rys. 2) w północno-wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego (rys. 1) nad jeziorem o tej samej nazwie. Graniczy z gminami: Kowale Oleckie, Olecko, Ełk, Wydminy, Stare Juchy i Kruklanki. Świętajno zajmuje obszar 215 km² (21.491 ha), z czego 57 km² stanowią lasy, a 16 km² – jeziora i rzeki. Mieszka tu 3 714 osób.

Rys. 1. Położenie gminy Świętajno względem województwa warmińsko-mazurskiego

Źródło: Okręgi wyborcze i obwody głosowania, <https://olsztyn.kbw.gov.pl/aktualnosci/okręgi-wyborcze-i-obwody-glosowania/okręgi-wyborcze-i-obwody-glosowania>, [dostęp 14.03.2023 r.]

Rys. 2. Położenie gminy Świętajno względem powiatu oleckiego

Źródło: Powiat olecki, Szczegółowy podział administracyjny, https://pl.wikipedia.org/wiki/Powiat_olecki, [dostęp 14.03.2023 r.]

Gmina Świętajno jest rejonem typowo rolniczym o wyróżniających się walorach przyrodniczych. Na jej terenie znajdują się: urząd pocztowy, 3 stacje uzdatniania wody, oczyszczalnia ścieków. Działa tu Gminny Ośrodek Kultury, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Świętajnie (podstawowa opieka zdrowotna oraz opieka stomatologiczna), Bank Spółdzielczy.

Powierzchnia gminy Świętajno jest objęta w 70% obszarem krajobrazu chronionego. Niewielka część terenu Gminy objęta jest obszarem ochronnym „Natura 2000”. Duża ilość jezior, lasów, jak również czyste środowisko naturalne, stwarzają bardzo dobre warunki dla wypoczynku i turystyki. Istnieją tu możliwości organizowania spływów kajakowych, poczynając od jeziora Litygajno, poprzez rzekę Łaźną Strugę, jezioro Łaśmiany, a kończąc na Elku. W Połomie można wypożyczyć sprzęt pływacki, a także skorzystać z pola namiotowego. To region piękny, czysty i warty odwiedzenia. Przez tę gminę przebiega szlak pieszo-rowerowy, zataczający krąg od Świętajna poprzez Giże, Olecko, Jaśki i Dunajek z powrotem do Świętajna. Godny polecenia jest też szlak kajakowy, ciągnący się przez jezioro Świętajno, rzekę Połomkę, rzekę Łaźną Strugę w kierunku Elku.

Gmina posiada wiele interesujących zabytków – parki dworskie w Rogowszczyźnie i w Cichym, pałac w Dunajku, dworek w Kijach, XVII-wieczny kościół w Cichym i w Świętajnie. Ponadto znajduje się tu kurhan Jaćwingów wraz z resztkami zamczyska w Dybowie.

Od kilku lat gmina wydatkuje znaczne sumy na poprawę ochrony środowiska. Wybudowano oczyszczalnię ścieków w Świętajnie, kotłownię olejową w Szkole Podstawowej w Świętajnie oraz kanalizację Świętajna i Sulejek. Zmodernizowano oczyszczalnię ścieków w Pietraszach i Cichym. Do oczyszczalni ścieków w Świętajnie podłączono takie miejscowości, jak: Połom, Dunajek i Chełchy.

W 2011 r. wybudowano nową komunalną oczyszczalnię ścieków w Świętajnie (o zwiększonej wydajności i nowoczesnej technologii) i 98 sztuk oczyszczalni przydomowych. Inwestycje zrealizowano przy znacznym udziale środków z Unii Europejskiej.

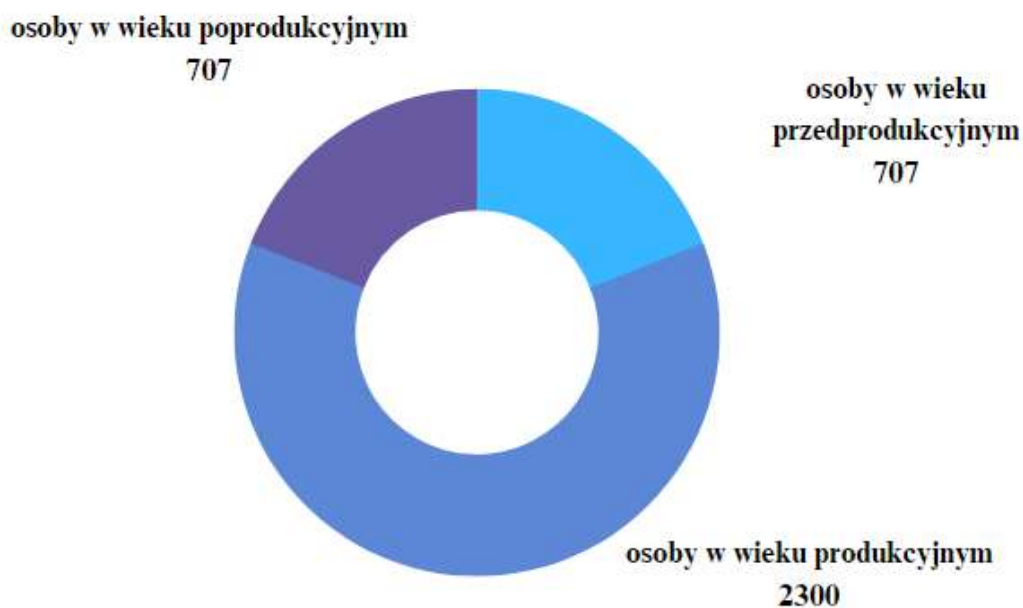
W 2003 roku została oddana do użytku bardzo nowoczesna stacja uzdatniania wody w Niemstach, która zaopatruje w wodę prawie całą północną część gminy, tj.: Borki, Rogojny, Mazury Niemsty, Cichy, Barany Dybowo, Jurki, Chełchy i Gryzy.

Zmodernizowana stacja uzdatniania wody w Świętajnie zaopatruje w wodę miejscowości: Świętajno, Rogowszczyznę, Giże, Orzechówko, Sulejki, Jurkowo i Dudki. W najbliższych latach planuje się zwodociągowanie miejscowości: Wronki, Zalesie, Jelonek, Pietrasze, Dworackie i Krzywe.

Mieszkańcy gminy Świętajno mają zapewnioną opiekę zdrowotną w Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Świętajnie (podstawowa opieka zdrowotna oraz opieka stomatologiczna).

2.2. Demografia

Struktura wiekowa mieszkańców gminy przedstawia się następująco: w gminie mieszka łącznie 3711 osób (tabela 1), z czego w wieku przedprodukcyjnym (dzieci i młodzież do 19 r. życia) znajduje się 707 (19,04 %) mieszkańców, w wieku produkcyjnym (od 20 do 65 r.ż.) – 2300 (61,93 %), natomiast w wieku poprodukcyjnym (emeryci i renciści od 65 r.ż.) – 704 (19,04 %) osób. Pod tym względem jest to więc młoda gmina, o sporym potencjale. Co więcej, Świętajno należy do gmin o małej gęstości zaludnienia: na 1 km² powierzchni przypada 17 osób (17,28).

Rys. 3. Ludność gminy wg struktury wiekowej w 2022 roku
Źródło: Dane Urzędu Gminy Świętajno [stan na dzień 31.12.2022 r.]

W tabeli 1 przedstawiono strukturę administracyjną gminy Świętajno, w tym liczbę ludności w poszczególnych miejscowościach znajdujących się na terenie Gminy.

Tabela 1. Struktura administracyjna gminy Świętajno w latach 2020-2022 r.

Poszczególne miejscowości na terenie gminy Świętajno	Liczba mieszkańców		
	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Razem	3882	3808	3714
Barany	33	32	32
Borki	118	118	114
Chełchy	207	205	201
Cichy	276	278	261
Cichy Młyn	5	6	1
Dudki	72	68	68

Dunajek	216	219	220
Dworackie	51	52	51
Dybowo	106	104	103
Giże	207	201	200
Gryzy	82	83	83
Jelonek	29	30	29
Jurki	25	24	22
Jurkowo	24	25	22
Kije	19	17	17
Krzywe	105	108	96
Kukówko	236	227	220
Leśniki	10	10	10
Mazury	116	115	109
Niemsty	126	117	113
Nowiny	2	2	2
Orzechówko	47	48	48
Pietrasze	144	141	139
Połom	259	252	245
Rogojny	129	128	126
Rogowszczyzna	28	30	29
Sulejki	125	122	125
Świdrówko	6	6	6
Świątajno	806	772	757
Wronki	168	166	168
Zajdy	12	12	13
Zalesie	93	90	84

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Świątajno

W latach 2020-2022, liczba osób w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym z roku na roku malała, systematycznie natomiast rosła liczba osób starszych. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela (tabela 2).

Tabela 2. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2020-2022

przedział wieku	2020	2021	2022
wiek przedprodukcyjny	753	742	707
wiek produkcyjny	2427	2364	2166
wiek poprodukcyjny	702	702	841
OGÓŁEM	3882	3808	3714

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Świątajno

Tendencja starzenia się społeczeństwa wymusza zmiany organizacyjne w funkcjonowaniu rodzin zobligowanych moralnie i prawnie do opieki nad członkiem rodziny, jednakże to jedna z ważniejszych przesłanek do reorganizacji lokalnego rynku usług społecznych, z uwagi na konieczność dostosowania usług- medycznych, opiekuńczych oraz rehabilitacyjnych do potrzeb osób niesamodzielnych niepełnosprawnych i wymagających wsparcia w życiu codziennym. Ponadto, należy ukierunkować działania pomocowe w większym stopniu na potrzeby starszych ludzi, poprzez udzielenie im odpowiedniego wsparcia czy też organizację różnorodnych form aktywizacji ruchowej, towarzyskiej i kulturalnej.

2.3. Problemy społeczne z perspektywy Ośrodka Pomocy Społecznej

Według ustawy o pomocy społecznej pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2 ust. 1). Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb oraz umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 3 ust. 1).

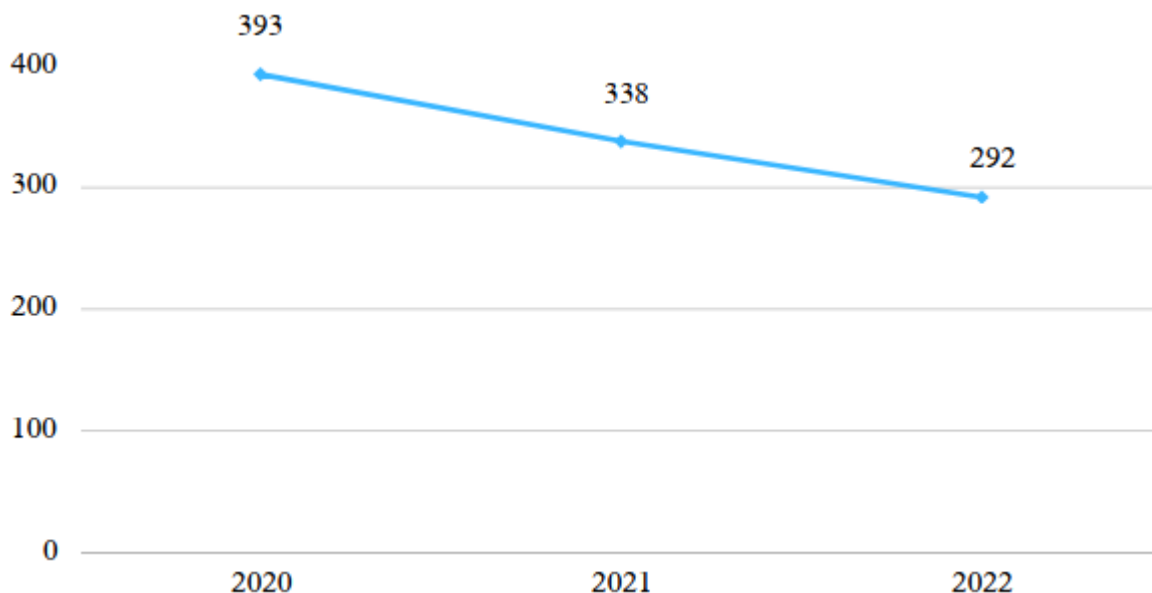
Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej udziela się pomocy osobom i rodzinom w szczególności z powodu: 1) ubóstwa; 2) sieroctwa; 3) bezdomności; 4) bezrobocia; 5) niepełnosprawności; 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby; 7) przemocy domowej; 7a) potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi; 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; 10) trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust.1 pkt 1 lit. c lub d ustawy o cudzoziemcach; 11) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; 12) alkoholizmu lub narkomanii; 13) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; 14) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy odpowiedzialny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych);
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego;

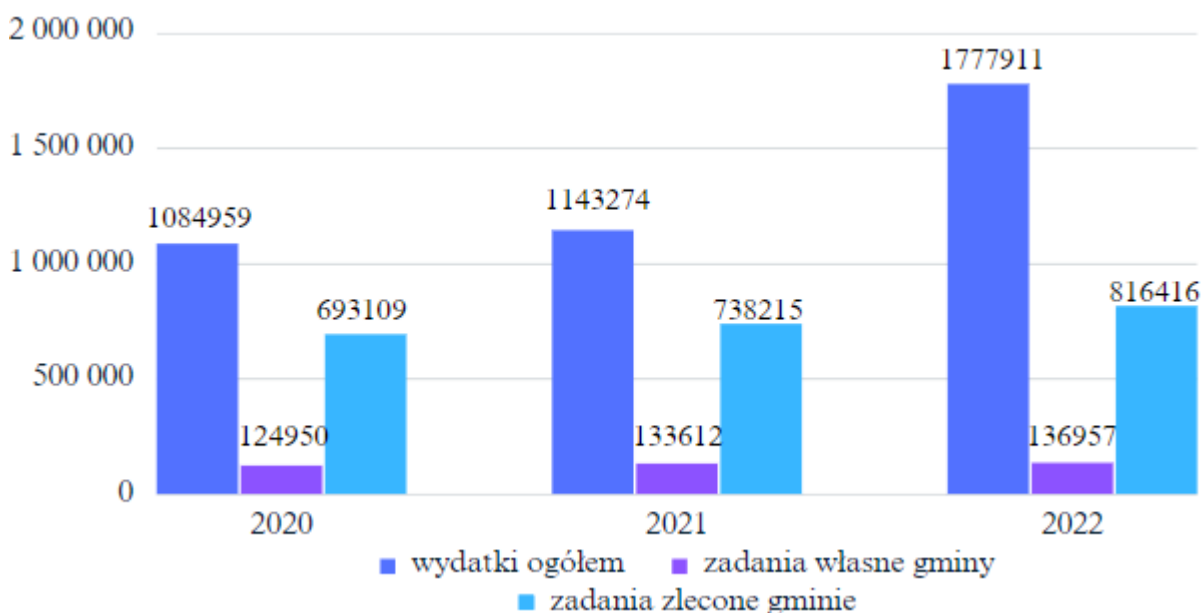
- wsparcie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb oraz umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka;
- podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem;
- reintegracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- przeciwdziałanie przemocy domowej oraz w rodzinie, w tym działania socjoterapeutyczne;
- realizacja zadań własnych Gminy w zakresie wsparcia rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- realizacja zadań w zakresie przyznawania Ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny;
- realizacja programów pomocowych.

W gminie Świętajno na przestrzeni lat 2020-2022 liczba osób objętych pomocą zmalała (rys. 2).

Rys. 4. Osoby objęte pomocą społeczną w latach 2020-2022
Źródło: Dane GOPS w Świętajnie

Jak wynika z powyższego wykresu, w latach 2020-2022 pomocą społeczną w gminie objęto ogółem następującą liczbę osób: 2020 r. – 393, 2021 r. – 338, 2022 r. – 292.

Rys. 5. Wydatki na pomoc społeczną w latach 2020-2022

Źródło: Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Świętajnie

Na wykresie przedstawiono wysokość środków finansowych pozostających w dyspozycji Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Uwzględniono wydatki ogółem, gdzie zsumowano wartości gminnego budżetu na zadania własne wraz z kwotami na zadania zlecone pochodzące z budżetu państwa. Analiza wysokości nakładów przeznaczonych na pomoc społeczną w gminie wskazuje, że w 2020 r. wydatkowano kwotę 1.084.959 zł, natomiast w 2021 r. wydatkowano kwotę 1.143.274 zł, zaś w 2022 r. kwotę 1.777.911 zł. Wielkość wydatków przeznaczonych na realizację zadań własnych gminy na udzielenie pomocy społecznej na przestrzeni lat 2020-2022 kształtowała się następująco: 2020 r. 693 109 zł, w 2021 r. – 738 215 zł, w 2022 r. – 816 416 zł, natomiast wysokość środków pochodzących z budżetu państwa na realizację zadań zleconych gminie kształtowała się następująco: w 2020 r. – 124 950 zł w 2021 r. – 133 612 zł w 2022 r. – 136 957 zł.

W ramach zadań własnych Gmina przeznaczyła środki na pokrycie należności za pobyt podopiecznych w DPS, tj. w 2020 r. – 272 336 zł (za 7-miu podopiecznych), w 2021 r. – 250 225 zł (za 6-miu podopiecznych), w 2022 r. – 264 769 zł (za 6-ciu podopiecznych).

2.4. Pomoc społeczna

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej świadczeniami pieniężnymi są:

- 1) zasiłek stały;
- 2) zasiłek okresowy;
- 3) zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy;

- 4) zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie;
- 5) pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki;
- 6) świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust.1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach;
- 7) wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd.

Wśród świadczeń niepieniężnych wyróżnia się:

- 1) pracę socjalną;
- 2) bilet kredytowany;
- 3) składki na ubezpieczenie zdrowotne;
- 4) składki na ubezpieczenie społeczne;
- 5) pomoc rzeczową, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie;
- 6) sprawienie pogrzebu;
- 7) poradnictwo specjalistyczne;
- 8) interwencję kryzysową;
- 9) schronienie;
- 10) posiłek;
- 11) niezbędne ubranie;
- 12) usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy;
- 13) specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia;
- 14) mieszkanie chronione;
- 15) pobyt i usługi w domu pomocy społecznej;
- 16) pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie – w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych.

Analiza danych pozwala stwierdzić, że świadczenia pieniężne są preferowaną przez beneficjentów formą pomocy. W przypadku świadczeń rzeczowych oraz udzielania porad obserwuje się znaczny wzrost liczby tego typu świadczeń. Natomiast można zaobserwować spadek ilości osób objętych opieką psychologiczną. Zmniejszyła się również ilość świadczeń z kategorii „inne”.

W tabeli 3 zamieszczonej na kolejnej stronie zaprezentowano dwa rodzaje realizowanych świadczeń w latach 2020-2022 r.

Tabela 3. Typ realizowanych świadczeń w latach 2020-2022

Typ świadczeń	2020		2021		2022	
	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin
Pieniężne:	198	185	185	185	146	145
Zasilek stały	27	27	23	23	23	23
Zasilek okresowy	118	118	118	118	112	112
Zasilek celowy	92	92	93	93	76	76
Specjalny zasilek celowy	21	21	37	37	14	14
Niepieniężne:	195	108	174	174	152	88
Posilek	170	89	142	78	132	68
Usługi opiekuńcze	18	18	13	13	10	10
Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (zadanie zlecone)	9	9	7	7	7	7
Sprawienie pogrzebu	1	1	-	-	1	1
Odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej	7	7	6	6	6	6
Udzielenie schronienia	2	2	4	4	7	7
Praca socjalna	112	738 (osób w rodzinach)	268	720 (osób w rodzinach)	328	821 (osób w rodzinach)
Oplacenie składek na ubezpieczenie zdrowotne	12		11		13	

Źródło: Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Świętajnie

Łącznie z pomocy społecznej skorzystało w 2020 r.- 387 osób, w 2021 r.- 334 osoby, natomiast w 2022 r.- 285 osoby (dla których pomoc przyznano decyzją administracyjną). Większość tych osób to dzieci i młodzież, którym przyznano posiłki w szkołach – 156 osób w 2020 r., 130 osób w 2021 r., 122 osób w 2022 r.

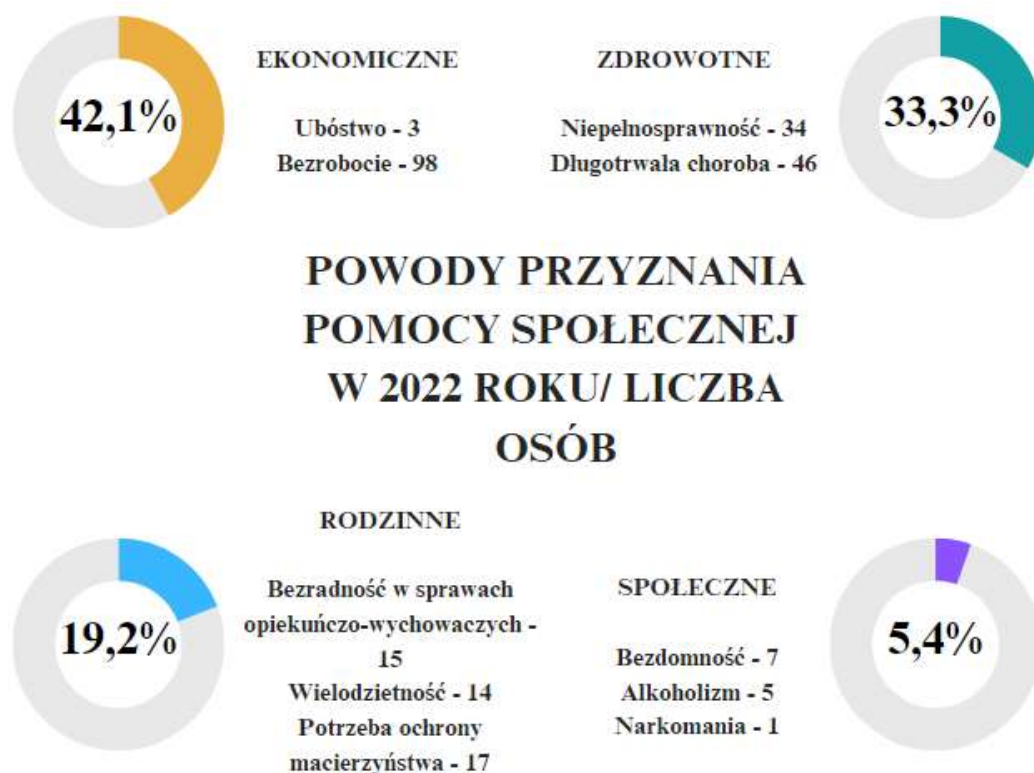
W ramach pomocy materialnej dla uczniów w 2020 r. wypłacono stypendia szkolne dla 92 uczniów na kwotę 114 207,21 zł. Koszty realizacji zadania wyniosły 3 112,70 zł. Łącznie na realizację tego zadania wydatkowano kwotę 117 319,91 zł. Natomiast w 2021 r. stypendia wypłacono dla 64 uczniów na kwotę 91 253,01 zł. Koszty realizacji zadania wyniosły 3 160,20 zł. Na realizację tego zadania wydatkowano więc łącznie 94 413,21 zł. W roku 2022 r. wypłacono stypendia szkolne 64 uczniom na kwotę 85 903,42 zł, w tym zasiłki szkolne dla 3 uczniów na kwotę 1860 zł. Koszty realizacji wyniosły 3 831,76 zł.

W ramach realizacji zadań z zakresu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej w 2020 r. współfinansowano należność za pobyt trójki dzieci w rodzinie zastępczej. Łączny koszt realizacji zadania wyniósł 13 087,07 zł, natomiast w 2021 r. opłacano należność za pobyt jednego dziecka w rodzinie zastępczej na kwotę 17 108,58 zł. W roku 2022 r. należność za pobyt dwojga dzieci wyniósł odpowiednio 17 105,09 zł.

W zakresie realizacji zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowany był resortowy program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej do 2022 r. „Asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”, w ramach którego objęto opieką jednego asystenta 9 rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej. Koszt realizacji programu wyniósł 54 780,86 zł. Natomiast w 2021 r. asystent rodziny objął swoją opieką 9 rodzin, przy czym koszt programu wyniósł 52 242,87 zł. W 2022 r. asystent rodziny, podobnie jak w poprzednich latach objął swoją opieką 9 rodzin, a koszt realizacji tego zadania wyniósł 57 153,95 zł.

W latach 2020-2022 r. asystent rodziny, objął swoją opieką 9 rodzin, przy czym koszt realizacji programu wyniósł odpowiednio:

- 54 780,86 zł w 2020 r.;
- 52 242,87 zł w 2021 r.;
- 57 153,95 zł w 2022 r.

Rys. 6. Powody przyznawania pomocy społecznej w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Świętajnie

Mieszkańcy gminy Świętajno wnioskuje o pomoc społeczną, głównie z uwagi na bezrobocie (w 2020 r. - 123 rodzin, w 2021 r. – 138 rodzin, w 2022 r. – 98 rodzin). Jednakże, równie istotny powód przyznania pomocy społecznej to długotrwała lub ciężka choroby. W latach 2020-2022 pomoc społeczną, w związku z chorobą uzyskało odpowiednio: w 2020 r. – 47 rodzin, w 2021 r. – 16, w 2022 r. – 52 rodzin. Brak zatrudnienia, które jest nie tylko indywidualnym problemem człowieka nim dotkniętego, ale niewątpliwie wpływa na życie i funkcjonowanie całej rodziny, jest źródłem problemów i patologii. W miarę przedłużania się okresu pozostawania bez pracy problemy te narastają i rodzą kolejne, takie jak ubóstwo, frustrację, izolację, alkoholizm, bezradność życiową. Inną, jakże ważną przyczyną udzielanego wsparcia w gminie są również problemy bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (w 2020 r. – 41 rodzin, w 2021 r. – 11 rodzin, w 2022 r. – 15 rodzin) i niepełnosprawności (w 2020 r. – 35 rodzin, w 2021 r. – 41 rodzin, w 2022 r. – 34 rodzin). Kolejny powód przyznania pomocy, to potrzeba ochrony macierzyństwa. Tutejszy Ośrodek wsparł 22 rodziny w 2020 r., 21 rodziny w 2021 r. i 31 rodzin w 2022 r. Niewielki odsetek stanowią mieszkańcy zgłaszający się z problemami, takimi jak: bezdomność (w 2020 r. - 3 rodzin, w 2021 r. – 6 rodzin, w 2022 r. – 7 rodzin), alkoholizm (w 2020 r. - 5 rodzin, w 2021 r. – 5 rodzin, w 2022 r. – 5 rodzin) czy narkomania.

Na podstawie powyższej analizy można wywnioskować, że w Świętajnie problem alkoholizmu jest niewspółmiernie mały w porównaniu do wcześniej wymienionych przyczyn wsparcia opieką społeczną.

W ramach szeroko rozumianej pomocy społecznej Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świętajnie przyznawał mieszkańcom gminy świadczenia rodzinne, do których należą: zasiłek rodzinny i dodatki do tego zasiłku, świadczenia opiekuńcze w postaci zasiłku pielęgnacyjnego i świadczenia pielęgnacyjnego, zasiłek dla opiekuna, specjalny zasiłek opiekuńczy, świadczenie rodzicielskie oraz jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2020-2022

Rodzaj świadczenia	2020	2021	2022
Zasiłki rodzinne	391 249, 74	356 695,68	298 111
Dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka	14 174,70	8 110,48	9 000,00
Dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	400,00	6 800,00	12 400,00
Dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka	37 054,39	39 320,30	30 136,90
Dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	16 285,52	23 316,72	20 453,42
Dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	18 067,27	16 528,10	14 301,59
Dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania- dojazd do szkoły	20 147,92	15 159,34	12 872,71
Dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania- internat	17 992, 57	19 203,62	17 111,73
Dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	60 585,29	58 158,55	53 478,76
Zasiłek pielęgnacyjny	243 251,68	259 007	263 972

Świadczenie pielęgnacyjne	373 320,00	548 710	658 417
Zasiłek dla opiekuna	8 060,00	7 440,00	7 440,00
Specjalny zasiłek opiekuńczy	64 131,50	56 040,00	30 380,00
Świadczenie rodzicielskie	188 908,50	122 614,70	61 707,00
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	24 000,00	17 000,00	14 000,00
OGÓŁEM	1 459 496,08	1 554 104,49	1 503 782,11

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Świętajno

W latach 2020-2022 wartość wydatków przeznaczonych na realizację świadczeń rodzinnych ulegała wahaniom (1 459 496,08 zł w 2020 r., 1 554 104,49 zł w 2021 r., 1 503 782, 11 zł w 2022 r.). Najczęstsza forma wsparcia, z której korzystają mieszkańcy gminy to zasiłek rodzinny, który służy częściowemu pokryciu wydatków na utrzymanie dziecka. Z roku na rok, zauważalny jest spadek liczby przyznanych świadczeń rodzinnych. Z uwagi na wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, w tym osób z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności wzrasta też zapotrzebowanie na świadczenie pielęgnacyjne.

Świadczenia alimentacyjne stanowiły kolejną formę wsparcia udzielaną mieszkańcom gminy Świętajno przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w latach 2020-2022. Pomoc ta, świadczona jest zgodnie z ustawą o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, była przyznawana dziecku wychowywanemu w rodzinie niepełnej, w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych oraz dzieciom wychowywanym przez osoby pozostające w związku małżeńskim, przeprowadzających separację lub rozwód. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela (tabela 5).

Tabela 5. Świadczenia alimentacyjne przyznane w gminie w latach 2020-2022

	2020	2021	2022
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	69	70	67
Świadczenia z funduszu alimentacyjnego (zł)	201 169,06	231 593,30	229 889,02

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Świętajno

Wartość wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego w latach 2020-2022 r. ulegała wahaniom (201 169,06 zł w 2020 r., 231 593,30 zł w 2021 r. oraz 229 889,02 zł w 2022 r.).

2.5. Kwestia osób bezrobotnych

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „pracy na czarno”. Bezrobocie powoduje stałe obniżanie się standardu życia wielu ludzi oraz rozszerzanie się obszaru patologii społecznej.

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia socjalnego z powodu np. niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe.

Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, jako konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie pomocy. Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie oraz technika kontaktu, która pozwala na uzależnienie pomocy – formy, wysokości i okresu wypłacania świadczenia – od aktywności bezrobotnego i jego rodziny.

Niepokojący jest wpływ bezrobocia na zachowania patologiczne. Szczególnie niebezpiecznym zjawiskiem staje się przemoc w rodzinie. Długie pozostawanie bez pracy stymuluje procesy dezintegracji życia rodzinnego. Przymusowa bezczynność zawodowa i nieuregulowany tryb życia wyzwalają zachowania dewiacyjne, skierowane na rodzinę i lokalne środowisko społeczne. Negatywne emocje związane z sytuacją bezrobocia przenoszone są na najbliższych – ofiarami przemocy i złego traktowania są najczęściej kobiety i dzieci. Długotrwałe bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga stosowania odpowiednich form oddziaływań.

W tabeli zamieszczonej poniżej (tabela 6) zamieszczono liczbę bezrobotnych w gminie Świętajno w latach 2020-2022, a także dane za miesiąc luty 2023 r¹.

Tabela 6. Liczba bezrobotnych w gminie Świętajno w latach 2020-2023

Kategoria		2020 r.	2021 r.	2022 r.	28.02.2023 r.
Liczba bezrobotnych	O	240	207	225	239
	K	125	105	107	109
Z prawem do zasiłku	O	35	31	46	55
	K	21	11	25	23
Poprzednio pracujący	O	200	169	190	204
	K	96	80	85	87
Osoby w okresie do 12 m-c. od ukończenia nauki	O	6	4	3	5
	K	2	3	2	4
Do 25 roku życia	O	35	28	32	35
	K	21	20	20	20
Do 30 roku życia	O	66	60	61	63
	K	43	39	36	37
Powyżej 50 roku życia	O	64	61	61	64
	K	19	19	20	19
Długotrwałe bezrobotni	O	140	128	129	125

¹ Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Olecku, *Informacja o sytuacji na rynku pracy w powiecie oleckim wg stanu na dzień 28 lutego 2023 r.*, <https://olecko.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy>, [dostęp 24.03.2023 r.].

	K	84	76	68	67
Bez kwalifikacji zawodowych	O	118	108	113	120
	K	71	63	63	63
Posiadających do najmniej 1 dziecko do 6 roku życia	O	61	48	42	43
	K	52	39	35	32
Niepełnosprawni	O	9	7	8	10
	K	3	2	2	2

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Olecku, *Informacja o sytuacji na rynku pracy w powiecie oleckim wg stanu na dzień 28 lutego 2023 r.*, <https://olecko.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy>, [dostęp 24.03.2023 r.].

Na podstawie danych zebranych w powyższej tabeli, zauważalny jest spadek liczby bezrobotnych, biorąc pod uwagę lata 2020-2021, w 2022 r. zarejestrowało się 225 osób. Jednakże z informacji Powiatowego Urzędu Pracy w Olecku (stan na dzień 28.02.2023 r.) wynika, iż liczba bezrobotnych jest porównywalna z liczbą osób w 2020 r. Niewątpliwie, liczba osób uprawnionych do zasiłku dla bezrobotnych wzrosła aż o 15 osób w porównaniu z rokiem 2021 r. (2020 r.- 35 osób, 2021 r.- 31 osób, 2022 r.- 46 osób). Natomiast, w lutym 2023 r. liczba tych osób wzrosła do 55. Pozytywna zmiana to fakt, iż z roku na rok spada liczba osób długotrwale bezrobotnych (2020 r.- 140 osób, 2021 r.- 128 osób, 2022 r.- 129 osób, luty 2023 r.- 125 osób). Ponadto, widoczny jest spadek liczby osób bezrobotnych posiadających co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia- w roku 2022 r., bowiem w Urzędzie Pracy zarejestrowało się o 19 mniej osób niż w roku 2020 r. ².

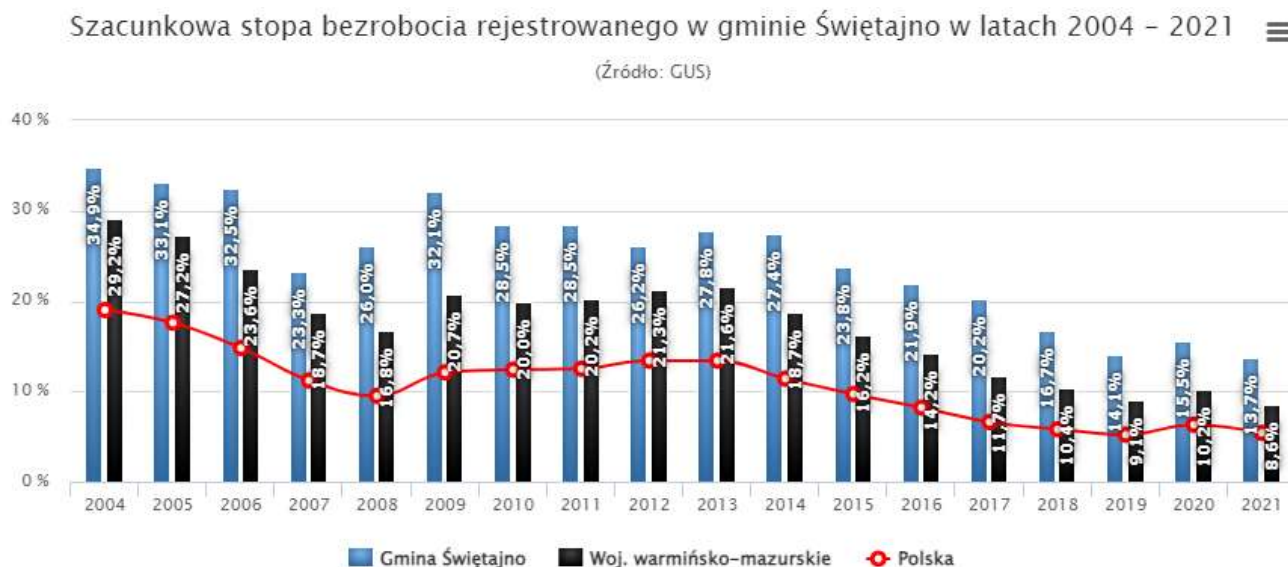
Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Olecku, na dzień 31 grudnia 2022 r. zarejestrowanych było 225 osób bezrobotnych, w tym 107 kobiet. Z prawem do zasiłku były zarejestrowane 46 osoby, w tym 25 kobiet. Osoby do 25 roku życia – 32, w tym 20 kobiet, osoby długotrwale bezrobotne – 129, w tym 68 kobiet. Wśród osób powyżej 50 roku życia zarejestrowano 61 osób, w tym 20 kobiet. Bez kwalifikacji zawodowych 113 osób, w tym 63 kobiet. Posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia - 42 osób, w tym 35 kobiet. Niepełnosprawni 8, w tym 2 kobiet.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Olecku, na dzień 28 lutego 2023 r. w gminie Świętajno pozostawało zarejestrowanych 239 bezrobotnych, w tym 109 kobiety. Z osób pozostających bez zatrudnienia tylko 55 osób miało prawo do zasiłku, w tym jedynie 23 kobiety. Do 30-ego r. ż. było 63 osób, w tym 37 kobiet. Osób długotrwale bezrobotnych było 125, w tym 67 kobiet. Powyżej 50 roku życia 64 osób, w tym 19 kobiet, natomiast bez kwalifikacji

² Ibidem.

zawodowych 120 osób, w tym 63 kobiet. Posiadające co najmniej jedno dziecko do 6-go r.ż. 43 os. w tym 32 kobiety. Niepełnosprawni 10, w tym 2 kobiety³.

Na rysunku 7 przedstawiono szacunkową stopę zarejestrowanego w gminie Świątajno.

Rys. 7. Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie Świątajno w latach 2004-2021
Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Swiatajno_powiat_olecki, [dostęp 28.03.2023 r.]

W latach 2004-2021, która w roku 2021 wyniosła 13,7 % i to najniższy wynik w porównaniu do lat poprzednich. Niestety, wynik ten, w zestawieniu z wynikiem województwa warmińsko-mazurskiego (8,6%) w 2021 r. był wyższy o ponad 5 punktów procentowych. Natomiast, wynik szacunkowej stopy bezrobocia zarejestrowanego w Gminie prezentuje się słabo na tle wyniku Polski- 5,4%, bowiem jest wyższy o 8,3%.

2.6. Rozwiązywanie problemów alkoholowych w gminie

Definiując problem alkoholizmu, przyjmuje się, że jest to całokształt problemów związanych z używaniem napojów alkoholowych. Rozumie się przez to zarówno upośledzenie decyzji dotyczących rozpoczynania picia alkoholu, jak i polegających na niemożności przerwania picia alkoholu. Problem alkoholizmu rozpatrywany jest w dwóch płaszczyznach:

- jako choroba alkoholowa (utrata kontroli picia, niemożność utrzymania się w abstynencji);
- jako zagrożenie spożycia napojów alkoholowych i akceptowanych przez społeczeństwo wzorów picia, co stwarza konieczność poszukiwania alkoholu.

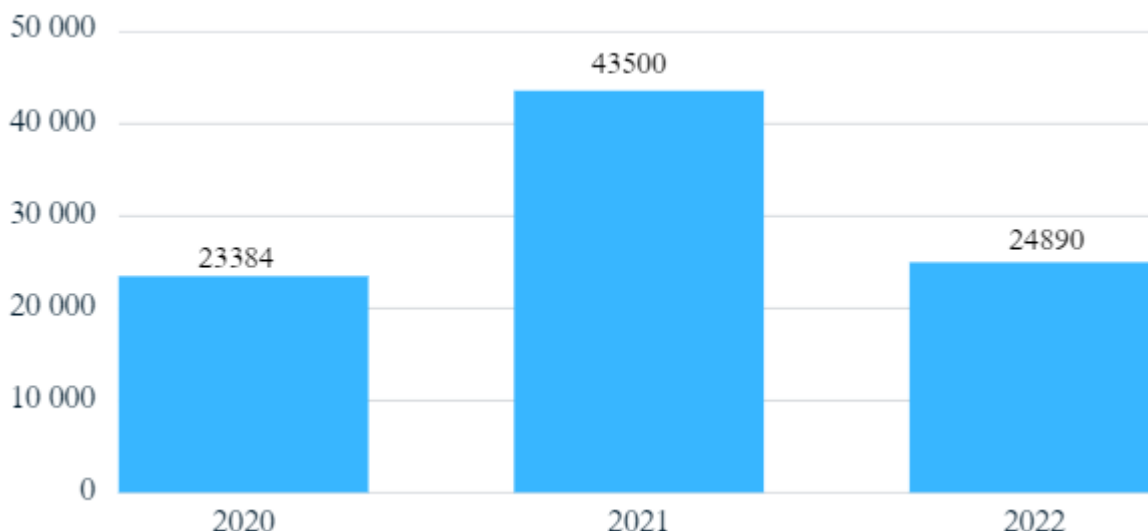
³ Powiatowy Urząd Pracy, *Informacja o sytuacji na rynku pracy w powiecie oleckim wg stanu na dzień 28 lutego 2023 r.*, <https://olecko.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy>, [dostęp 24.03.2023 r.].

Jedną z grup dysfunkcyjnych, która objęta jest pomocą, stanowią osoby uzależnione od alkoholu. Nadużywanie napojów alkoholowych stanowi dziś bezsprzecznie jeden z poważniejszych problemów w naszym społeczeństwie. Szerzące się zjawisko alkoholizmu dotyka wielu mieszkańców kraju i nie respektuje płci, wieku ani statusu intelektualnego. Jego rozmiary i niszczycielskie działanie dają się obserwować wśród klientów pomocy społecznej.

Gmina Świętajno nie jest wolna od problemu alkoholizmu. Z 338 beneficjentów Ośrodka Pomocy Społecznej w Świętajnie w 2021 roku 5 rodzin (5 osób w rodzinach) ubiegających się o pomoc swą trudną sytuację życiową tłumaczyło problemem alkoholowym, przy czym, w tym samym roku nie udzielano pomocy z powodu narkomanii. Natomiast w 2022 r., spośród 292 osób korzystających z pomocy –udzielano pomocy z powodu alkoholizmu pięciu osobom oraz jednej z powodu narkomanii. Zważywszy na proporcję, z jaką mamy tutaj do czynienia, można by stwierdzić, iż zjawisko alkoholizmu nie jest problemem dominującym. Niemniej jednak nie można bagatelizować tych danych i oceniać skali zjawiska tylko w tak wąskim ujęciu.

Aby eliminować niekorzystny wpływ alkoholizmu na społeczność gminy, konieczne jest prowadzenie działań o charakterze profilaktycznym oraz różnych form promocji zdrowego stylu życia. Ważną rolę odgrywają w tym procesie uchwalane corocznie programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz podejmowane przez Gminną Komisję Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w ramach przysługujących jej uprawnień działania. Corocznie w okresie ferii w szkołach oraz w Gminnym Ośrodku Kultury organizowane są zajęcia dla dzieci i młodzieży z programem profilaktyczno–sportowym. Zakupuje się też sprzęt i materiały edukacyjne do świetlic z zakresu profilaktyki przeciw uzależnieniom. Ze środków alkoholowych finansowane są też programy profilaktyczne oraz finansowany wypoczynek z programem socjoterapeutycznym dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych.

W latach 2020-2022 roku Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przyjęła 27 wniosków dotyczących skierowania średnio rocznie kieruje po 9 osób na leczenie odwykowe osób uzależnionych. W ciągu trzech lat 19 osób zostało skierowanych na leczenie, natomiast 8 osób zostało skierowanych na zajęcia terapeutyczne do Poradni Uzależnień Współuzależnień w Olecku.

Rys. 8. Środki finansowe przeznaczone na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych
Źródło: Dane Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Świętajnie

Najlepszą metodą zapobiegającą uzależnieniom wydaje się być uświadamianie osobom znajdującym się w grupach ryzyka, jakie zagrożenia niosą ze sobą używki, a także to, że nieuleganie uzależnieniom w efekcie podwyższa standard i jakość życia jednostki oraz jej rodziny. Warto zaznaczyć, że alkoholizm nie jest przyczyną problemów społecznych, ale ich skutkiem, ponieważ wynika ze złej sytuacji materialnej, bezrobocia i braku perspektyw życiowych.

Jednym z zadań gminy powinno więc stać się podwyższanie standardów życia mieszkańców poprzez m. in. stwarzanie korzystnych warunków dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, co będzie skutkować także zwiększeniem ilości miejsc pracy.

2.7. Identyfikacja najważniejszych problemów społecznych na terenie gminy- analiza SWOT

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Z analizy statystycznej oraz przeprowadzonych warsztatów w procesie społecznym zidentyfikowano najważniejsze problemy społeczne gminy. W pracy wykorzystano burzę mózgów, w wyniku czego wyłoniono 5 najistotniejszych kwestii dotyczących lokalną społeczność.

Atuty i potencjał rozwojowy gminy

Gmina Świętajno posiada znaczne walory turystyczne i rekreacyjne: piękny krajobraz za sprawą jezior, rzek i lasów, ciszę i spokój dzięki oddaleniu od dróg o dużym natężeniu ruchu. Do

zalet zaliczono również małą gęstość zaludnienia. Dzięki temu możliwe jest doskonałe poznanie środowisk społecznych, co wpływa na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców i przez co gmina może się pochwalić niskim poziomem przestępczości. Świętajno leży z dala od uciążliwego przemysłu – brak dużych zakładów przemysłowych sprawia, że gmina szczyci się czystym powietrzem i nieskażonym środowiskiem naturalnym. Mieszkańcy twierdzą, że dzięki temu prowadzą ekologiczne życie oraz mogą prowadzić ekologiczne uprawy i hodowle.

Słabe strony gminy

Do słabych stron gminy Świętajno, stanowiących poważne niedogodności dla jej mieszkańców, należy zaliczyć: alkoholizm, bezrobocie oraz brak perspektyw życia, zwłaszcza dla ludzi młodych. Brak jest również dobrze funkcjonującej komunikacji lokalnej – mieszkańcom brakuje połączeń z innymi miejscowościami gminy oraz z siedzibą powiatu – Oleckiem.

Utrudnieniem jest również duża odległość od różnych instytucji (m. in. poczta, urząd gminy), brak instytucji użyteczności publicznej oraz ciągłe likwidowanie już istniejących. Brakuje linii przesyłowej gazu oraz jest bardzo ograniczona baza gastronomiczna, zwłaszcza brakuje bezalkoholowych punktów gastronomicznych. Absencja sklepów z różnorodnym asortymentem oraz mała konkurencja między sprzedawcami ogranicza klientom możliwości wyboru.

Najważniejsze problemy społeczne w gminie

Za najważniejsze problemy w gminie należy uznać: bezrobocie, starzenie się społeczeństwa, przemoc w rodzinie, niska aktywność społeczna i zawodowa mieszkańców Gminy oraz związaną z tymi zjawiskami biedę. Brak jest miejsc rozrywki dla dzieci i młodzieży oraz wynikające z tego niszczenie mienia przez nudzących się młodych ludzi. Niedostateczna też jest opieka nad osobami starszymi, chorymi psychicznie i niepełnosprawnymi. Brak jest poradni rodzinnych, jak również placówek poradnictwa specjalistycznego, a tym samym trudny jest dostęp do specjalistów pracujących na rzecz rodziny. Obserwuje się również zbyt małą aktywność w zakresie organizacji grup wsparcia i grup samopomocowych. Wiele problemów wynika ze słabego dostępu do usług transportowych, co powoduje wykluczenie komunikacyjne małych miejscowości i osób zamieszkałych na koloniach wsi.

Szczególnie narażone grupy społeczne

Lokalne problemy społeczne w największym stopniu dotyczą rodzin, w których rodzice są bezrobotni, oraz które mieszkają w miejscowościach popegeerowskich. Grupy narażone na skutki problemów społecznych to przede wszystkim dzieci i młodzież, zwłaszcza z rodzin

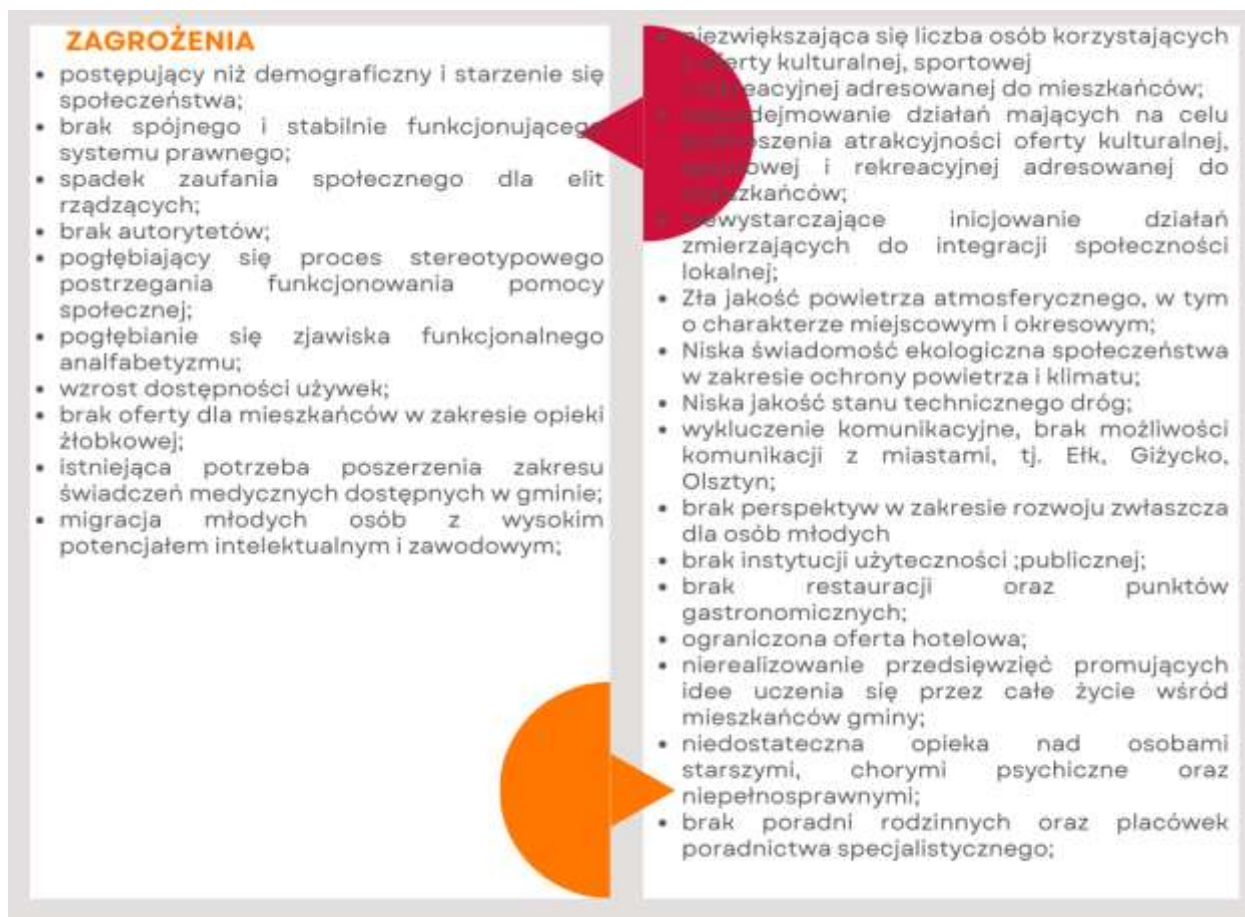
wielodzietnych, osoby starsze, szczególnie te samotne i niepełnosprawne, drobni rolnicy, posiadający nieduże gospodarstwa rolne oraz grupy osób z najniższym wykształceniem.

Pomoc powinna trafiać w pierwszej kolejności do rodzin wielodzietnych, dotkniętych bezrobociem oraz rodzin z dawnych środowisk popegeerowskich.

Pomoc należy skierować również do dzieci i młodzieży z wyżej wymienionych rodzin, a zwłaszcza do młodych ludzi, którzy już zakończyli edukację. Pomoc społeczna powinna otaczać opieką również rodziny o niskich dochodach oraz rodziny niezaradne życiowo i wychowawczo, a także ludzi starszych, samotnych i schorowanych.

Należy również nadmienić, że poza osobami, do których powinna być kierowana pomoc, istnieją również miejsca, w których zjawiska o charakterze patologicznym występują ze szczególnym natężeniem. Do takich miejsc należy zaliczyć m. in. dwie plaże oraz przystanki PKS, wokół których gromadzą się grupki młodzieży.

Rys. 9. Analiza SWOT

Źródło: opracowanie własne

Podmioty pomagające w rozwiązywaniu problemów społecznych

W rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych wiodącą rolę pełni Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. W 2012 r. utworzony został Środowiskowy Dom Samopomocy we Wronkach jako odrębna jednostka organizacyjna Gminy, działająca na rzecz osób niepełnosprawnych i zaburzonych psychicznie. Jest to placówka wsparcia dziennego.

Należy tu wskazać również na pozytywne oddziaływanie Policji, Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu, miejscowych szkół i stowarzyszeń. W rozwiązywaniu problemów społecznych może również pomóc Powiatowy Urząd Pracy w Olecku, Urząd Gminy w Świętajnie oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, jak również Caritas i Kościół.

Główne problemy, na których skupia się gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych:

- 1) Pomoc bezrobotnym w przekwalifikowaniu się i znalezieniu pracy;
- 2) Pomoc dzieciom z rodzin najuboższych;
- 3) Pomoc osobom nie radzącym sobie z opieką i wychowaniem dzieci, zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych;
- 4) Pomoc osobom starszym, samotnym;
- 5) Pomoc osobom uzależnionym i ich rodzinom.

Istnieje również potrzeba pomocy osobom niepełnosprawnym, w tym dzieciom chorym, upośledzonym. Należy również skierować pomoc do samotnych kobiet w ciąży i matek, znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, dofinansować sprzęt i przekazać pieniądze dla szpitali na przeprowadzenie kosztownych operacji (jako problem niewystarczających nakładów na publiczną służbę zdrowia, ponieważ dotyczy operacji, które nie są finansowane z budżetu Narodowego Funduszu Zdrowia), skierować pomoc do osób dotkniętych skutkami suszy lub innymi klęskami żywiołowymi, bezdomnych oraz do narkomanów.

Poza wymienionymi kwestiami należy zwrócić uwagę na organizację zajęć, kół zainteresowań oraz klubów sportowych dla dzieci i młodzieży w godzinach popołudniowych. Jest to również ważna sprawa w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych.

Do sposobów, które mogą przyczynić się do rozwiązania lokalnych problemów społecznych należy zaliczyć:

- 1) udzielanie wsparcia i informacji o dalszej możliwości korzystania z pomocy terapeutycznej, prawnej itp.;
- 2) organizowanie przez szkoły różnych zajęć dla dzieci i młodzieży w godzinach popołudniowych;

- 3) prowadzenie szeroko rozumianej współpracy między instytucjami a organizacjami zajmującymi się świadczeniem usług z zakresu pomocy społecznej;
- 4) organizowanie pomocy dla dzieci z rodzin ubogich, ze szczególnym uwzględnieniem edukacji oraz wsparcia rodziców w procesie wychowawczym;
- 5) organizacje pozarządowe (np. Caritas) powinny wspierać materialnie i duchowo rodziny dotknięte problemem ubóstwa, bezrobocia, samotne matki i ludzi starszych, wspomagać osoby mające problemy w wychowywaniu dzieci;
- 6) przeprowadzenie analizy i postawienie diagnozy dotyczącej środowiska w zakresie potrzeb – wskazanie środowisk rodzinnych, którym potrzebna jest pomoc (finansowa, kuratorska, doradcza);
- 7) dofinansowywanie dożywiania w szkole i zakupu podręczników dla dzieci z rodzin biednych i wielodzietnych;
- 8) organizowanie wykładów i spotkań mających na celu edukowanie i uświadamianie młodego społeczeństwa.

2.8. Zasoby umożliwiające rozwiązanie problemów społecznych

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

2.8.1 Instytucje oferujące pomoc i wsparcie

I. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świętajnie

19-411 Świętajno, Świętajno 104,

Tel. 87 521 54 18

e-mail: ops@gopsswietajno.pl

www.gopsswietajno.pl

Ośrodek realizuje zadania wynikające z:

- ustawy o pomocy społecznej,
- pomocy materialnej dla uczniów;
- ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny;
- ustawy o wsparciu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

II. Środowiskowy Dom Samopomocy we Wronkach

19- 411 Świętajno, Wronki 36

Tel. 87 520 14 92

e-mail: sdswronki@swietajno.pl

<http://sdswronki.swietajno.pl>

Działalność:

1. świadczenie osobom przyjętym do Domu usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych zgodnie z indywidualnymi planami postępowania wspierająco-aktywizującego.
2. udzielanie wsparcia psychicznego, pomocy w zaspokajaniu potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i społecznych oraz zapewnienie osobom korzystającym ze świadczeń Domu rehabilitacji społecznej obejmującej różnorodne formy treningów umiejętności społecznych oraz elementy terapii zajęciowej.
3. podtrzymywanie i rozwijanie u osób z zaburzeniami psychicznymi umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, podejmowanie działań w celu przygotowania do podjęcia pracy, trening budżetowy, pomoc przy załatwianiu spraw poza Domem.
4. rozwijanie umiejętności związanych z aktywnym spędzaniem czasu wolnego, utrzymaniem kontaktów z rodziną i przyjaciółmi.

III. Szkoła Podstawowa w Świętajnie

19-411 Świętajno, Świętajno 54A

Tel. 87 5215300

Tel. 87 5215433

e-mail: sp.swietajno@vp.pl

<https://spswietajno.edu.pl/>

Celem działalności:

- 1) kształcenie i wychowanie dzieci oraz ich przygotowanie do nauki w szkołach ponadpodstawowych i życia we współczesnym świecie,
- 2) zapewnienie niezbędnych warunków do rozwoju intelektualnego, emocjonalnego, duchowego i fizycznego,

- 3) rozwijanie u uczniów poczucia odpowiedzialności, miłości do Ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego;
- 4) kształcenie i wychowanie w duchu tolerancji, patriotyzmu, przekazywanie wiedzy o społeczeństwie, o problemach społecznych, ekonomicznych kraju, świata, o kulturze i środowisku naturalnym.

IV. Szkoła Podstawowa w Mazurach prowadzona przez Stowarzyszenie „Edukator” w Łomży.

Szkoła Podstawowa w Mazurach

Mazury 6

19-411 Świętajno

Tel: 87 521 51 24

e - mail: sp.mazury@edukator.lomza.pl

V. Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu „Purmia”

Dudki 13,

19-411 Świętajno

Tel. 666 739 181

e-mail: stowarzyszenie_purmia@wp.pl

2.8.2. Organizacje pozarządowe

W gminie Świętajno funkcjonuje ogółem 16 organizacji pozarządowych, 2 parafie Kościoła katolickiego.

Samorząd ściśle współpracuje z instytucjami należącymi do sektora pozarządowego oraz dysponuje uregulowaniami określonymi przez odpowiednie akty prawa miejscowego, dotyczącymi współpracy z organizacjami należącymi do tego sektora. Skutkuje to podejmowaniem współpracy z tymi organizacjami w zakresie dofinansowywania, zlecania zadań, wsparcia lokalowego czy rzeczowego.

Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Świętajno, które zajmują się świadczeniem usług w zakresie m. in. pomocy społecznej przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 7. Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Świętajno

Nazwa	Adres	Charakterystyka działania	Kategoria klienta
Stowarzyszenie „Mazurska Kraina”	Giże 7 19-411 Świętajno	- Organizowanie imprez i kursów agroturystycznych, - promocja walorów oraz gospodarstw agroturystycznych.	- Osoby bezrobotne, dla których może to być szansa na poprawę zamożności; - rodziny oraz drobni rolnicy, którzy chcieliby przebranżowić swoje gospodarstwo rolne.
Uczniowski Klub Sportowy „Wodnik” w Świętajnie	19-411 Świętajno 54A	- zachęcanie uczniów do efektywnego spędzania czasu wolnego; - promocja zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży; - propagowanie sportu, kultury fizycznej, aktywnego trybu życia; - organizacja imprez sportowych dla młodzieży;	Dzieci i młodzież szkolna
Stowarzyszenie „Spełniamy marzenia”	19-411 Świętajno 54A	- Integracja środowiska młodzieży i osób starszych, - Rozwój społeczności lokalnej, - Organizacja imprez okolicznościowych	Dzieci i młodzież, rodzice, środowisko lokalne
Stowarzyszenie Inicjatyw Dobrych „Od siebie”	Połom 2/2 19-411 Świętajno	Integracja społeczności lokalnej	Społeczność lokalna
Fundacja Nad Łązną Strugą	Połom 2/2 19-411 Świętajno	- działalność na rzecz osób niepełnosprawnych oraz osób w wieku emerytalnym; - podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej; - ochrona i promocja zdrowia; - promowanie turystyki i krajoznawstwa;	Społeczność lokalna
Parafialny Zespół Caritas pod wezwaniem Matki Bożej Szkaplerznej w Świętajnie	19-411 Świętajno 16	- Pomoc rzeczowa w formie żywności, odzieży i obuwia, - Organizacja imprez okolicznościowych dla dzieci i młodzieży	Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej, dzieci i młodzież
Parafialny Oddział Akcji Katolickiej pod wezwaniem Matki Bożej Szkaplerznej w Świętajnie	19-411 Świętajno 17	- Modlitwy w intencji rodzin, - Organizacja imprez okolicznościowych oraz festynów rodzinnych	Społeczność lokalna
Stowarzyszenie Księstwo Chełchy	Chełchy 7/4, 19-411 Świętajno	- Propagowanie sportu, w szczególności łucznictwa tradycyjnego; - Popularyzacja kultury średniowiecza; - Organizacja imprez tematycznej w stylu średniowiecza; - Promocja wsi Chełchy oraz gminy Świętajno w tym ich walorów turystycznych i zabytkowych	Społeczność lokalna

Nazwa	Adres	Charakterystyka działania	Kategoria klienta
		Działalność na rzecz integracji społeczności wiejskiej;	
Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Cichy	Cichy 4/2, 19-411 Świętajno	- Wzrost atrakcyjności obszarów wiejskich, - Zachowanie dziedzictwa kulturowego, - Poprawa jakości życia na wsi.	Społeczność lokalna
Stowarzyszenie Ochotnicza Straż Pożarna w Świętajnie	19-411 Świętajno 22	- Podjęmowanie działań w kierunku ochrony życia, zdrowia, mienia lub środowiska przed pożarem, klęską żywiołową, - Wspieranie i propagowanie działań ratownictwa drogowego, - Organizacja imprez okolicznościowych.	Społeczność lokalna
Stowarzyszenie OSP Mazury	Mazury 13, 19-411 Świętajno	- Podjęmowanie działań w kierunku ochrony życia, zdrowia, mienia lub środowiska przed pożarem, klęską żywiołową, - Wspieranie i propagowanie działań ratownictwa drogowego, - Organizacja imprez okolicznościowych.	Społeczność lokalna
Stowarzyszenie OSP Cichy	Cichy 1, 19-411 Świętajno	- Podjęmowanie działań w kierunku ochrony życia, zdrowia, mienia lub środowiska przed pożarem, klęską żywiołową, - Wspieranie i propagowanie działań ratownictwa drogowego, - Organizacja imprez okolicznościowych.	Społeczność lokalna
Koło Giżowskich Bab	Giże 7 19-411 Świętajno	- Promocja regionu i kultury ludowej, - Aktywizacja i integracja środowiska lokalnego, - Inicjatywy w zakresie edukacji, oświaty i wychowania mające na celu wyrównanie szans edukacyjnych, - Wspieranie inicjatyw społecznych i gospodarczych - Organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, turystyka, wypoczynek.	Dzieci i młodzież, społeczność lokalna.
Stowarzyszenie Wronki	Wronki 29, 19-411 Świętajno	- Aktywizacja i integracja środowiska lokalnego, - Podjęmowanie działań na rzecz rozwoju wsi Wronki oraz wspieranie społecznej aktywności mieszkańców. - Wspieranie nauki, edukacji, oświaty i wychowania, w szczególności przekazanie wiedzy i tradycji lokalnej oraz regionalnej; - Wzmacnianie więzi rodzinnych dzieci oraz integracji międzypokoleniowej; - Podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwijanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;	Dzieci i młodzież, społeczność lokalna.

Nazwa	Adres	Charakterystyka działania	Kategoria klienta
Stowarzyszenie „Nasze Świętajno”	19-411 Świętajno	• Wspomaganie integracji i aktywizacji społeczności lokalnej, • Kultury, oświaty, nauki, edukacji, wychowania oraz wypoczynku dzieci i młodzieży oraz seniorów, • Kultywowanie tradycji, kultury, folkloru i sztuki ludowej, • Realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej, • Upowszechnianie turystyki	Społeczność lokalna
Stowarzyszenie „Wsie znad Łażna”	Mazury 13 19-411 Świętajno	• Integracja społeczności lokalnej	Społeczność lokalna
Stowarzyszenie Sołtysów Gminy Świętajno	Gryzy 10, 19-411 Świętajno	• reprezentowanie i obrona wspólnych, społecznych i prawnych interesów sołtysów, jako przedstawicieli społeczności wiejskich i samorządów mieszkańców wsi; • podejmowanie działań na rzecz podnoszenia kwalifikacji oraz sprawności samorządowej sołtysów; • wspieranie działań oraz inicjatyw podejmowanych przez sołtysów na rzecz szeroko rozumianego rozwoju środowisk wiejskich; • prowadzenie działalności pożytku publicznego;	Sołtysowie gminy Świętajno
Fundacja Mazury Garbate Pro Bono Humanis	Cichy 2, 19-411 Świętajno	• działanie na rzecz ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego; • działanie na rzecz rozwoju turystyki i krajoznawstwa;	Społeczność lokalna
Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu „Katarsis”	Dudki 13, 19-411 Świętajno	• Pomoc ludziom potrzebującym, w tym: bezdomnym, matkom uciekającym przed przemocą, byłym więźniom opuszczającym zakłady karne, młodocianym ludziom opuszczającym placówki opiekuńczo - wychowawcze oraz domy dziecka; • Ułatwianie powrotu do społeczeństwa osobom, które skończyły z nałogiem; • Podejmowanie działań na rzecz ludzi nieprzystosowanych społecznie w zakresie readaptacji.	Społeczność lokalna
Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu „Purnia”	Dudki 13, 19-411 Świętajno	• Pomoc ludziom potrzebującym, w tym: bezdomnym, matkom uciekającym przed przemocą, byłym więźniom opuszczającym zakłady karne, młodocianym ludziom opuszczającym placówki opiekuńczo - wychowawcze oraz domy dziecka; • Ułatwianie powrotu do społeczeństwa osobom, które skończyły z nałogiem; • Podejmowanie działań na rzecz ludzi nieprzystosowanych społecznie w zakresie readaptacji.	Społeczność lokalna

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Świętajno

Każda społeczność, w której istnieją silne więzi społeczne, powinna organizować współpracę między samorządem a organizacjami pozarządowymi, aby współdziałać w kierunku uzupełnienia i usprawnienia instytucjonalnych form pomocy.

2.9. Podsumowanie części diagnostycznej

Dokonujący diagnozy problemów społecznych na terenie gminy zespół korzystał z szeregu możliwości, jakie stwarza funkcjonowanie jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, którymi dysponują Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy i inne, korzystano obficie z bardzo wskazanych przy sporządzaniu analiz diagnostycznych źródeł wywołanych, tj. analizy statystycznej i organizowanych konsultacji społecznych.

Sumując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem działań samorządu lokalnego, a jest treścią części programowej niniejszego dokumentu. Zespół przygotowujący dokument uznał, że problemami, dla których należy zaprogramować działania, są:

- Istnienie wysokiego poziomu bezrobocia na terenie gminy Świętajno skutecznie uniemożliwia realizację celów osobistych i zawodowych znacznej grupie mieszkańców, pogłębiając obszary ubóstwa.
- Rodzina powinna zapewniać swoim członkom oparcie i pomoc, może to zrobić tylko silna rodzina, w związku, z czym wszelkie problemy opiekuńczo-wychowawcze osłabiające powyższe funkcje powinny być diagnozowane i rozwiązywane. Polepszeniu powinna ulec sytuacja dziecka, w szczególności należy się zająć brakiem miejsc spędzania czasu wolnego.
- Zwiększająca się ilość mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, a w szczególności samotnych wymaga zapewnienia im właściwej opieki. Wraz z wiekiem nasilają się problemy zdrowotne oraz zwiększa się liczba niepełnosprawnych.
- Uzależnienia, przede wszystkim od alkoholu, to jeden z problemów społecznych na terenie gminy. Uzależnienia stają się przyczyną szeregu negatywnych zjawisk, w tym przemocy w rodzinie, skutecznie ograniczających wydolność rodzin nimi dotkniętych.

3. Część programowa

W tej części strategii zawarte są programy szczegółowe polityki i pomocy społecznej, przeznaczone do realizacji na terenie gminy. Zostały one ujęte w formie wizji rozwoju społecznego, celów strategicznych i kierunków działań.

3.1. Misja i wizja rozwoju społecznego

MISJA

Prowadzenie spójnej i wieloaspektowej polityki społecznej celem zapewnienia mieszkańcom gminy najwyższego poziomu życia oraz możliwości rozwoju dzięki eliminowaniu negatywnych zjawisk społecznych.

WIZJA

Zapewnienie lokalnej społeczności godnych warunków życia w poczuciu bezpieczeństwa oraz niezbędnego wsparcia osobom wykluczonym lub zagrożonym marginalizacją społeczną, przy jednoczesnej integracji mieszkańców.

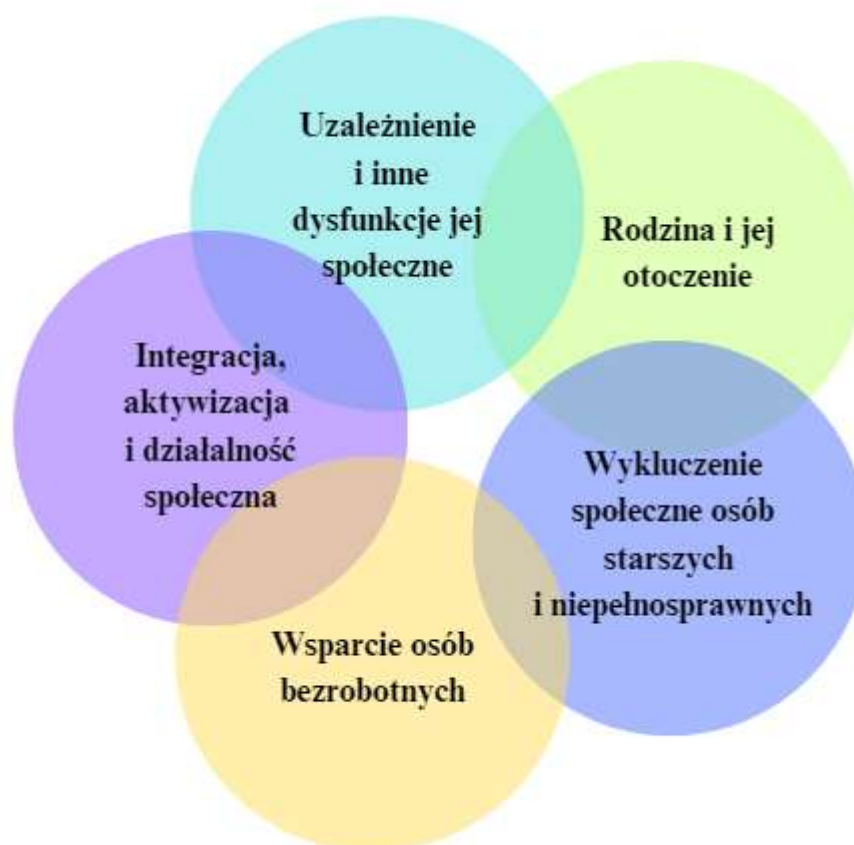
Misja i wizja realizowana będzie poprzez:

- Wsparcie rodzin w procesie wychowawczym;
- Stworzenie osobom bezrobotnym możliwości rozwoju osobistego i zawodowego;
- Gmina, aby realizować tą wizję rozwoju społecznego, będzie aktywnie współpracować z organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami na poziomie krajowym i zagranicznym.

3.2. Cel główny i cele strategiczne

CEL GŁÓWNY

Poprawa jakości życia oraz rozwój osobisty i społeczny osób, rodzin i grup społecznych zamieszkałych na terenie gminy Świętajno ze szczególnym uwzględnieniem osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Rys. 10. Obszary interwencji
Źródło: opracowanie własne

Obszar 1

Integracja, aktywizacja i działalność społeczna mieszkańców Gminy Świętajno

Cel strategiczny 1

Wzrost integracji i aktywności społecznej wszystkich grup wiekowych mieszkańców Gminy Świętajno

Kierunki działania:

- 1.1. Organizowanie otwartych działań integracyjne i aktywizujących.
- 1.2. Tworzenie warunków do współpracy instytucji gminnych, organizacji pozarządowych i grup nieformalnych.
- 1.3. Wsparcie rozwoju różnorodnych form wolontariatu z zaangażowaniem różnych grup wiekowych.
- 1.4. Rozwój infrastruktury sprzyjającej rozwojowi społecznemu.
- 1.5. Wsparcie organizacji pozarządowych i grup nieformalnych na terenie gminy

w rozwiązywaniu problemów i zaspakajaniu potrzeb społecznych, kulturalnych, itp.

- 1.6. Tworzenie partnerstw organizacji pozarządowych i samorządu w celu realizacji wspólnych projektów.
- 1.7. Tworzenie klimatu sprzyjającego powstawaniu nowych organizacji pozarządowych i rozwojowi wolontariatu.
- 1.8. Inicjowanie i wspieranie przedsięwzięć dotyczących organizowania się społeczności lokalnych.

Rekomendowane działania i typy projektów:

- różnorodne działania sportowo-rekreacyjne i kulturalne w tym: festyny, rodzinne zawody sportowe, rajdy, otwarte imprezy, itp.;
- różnorodne formy edukacji nieformalnej i poza formalnej, w tym szkolenia, warsztaty, prelekcje, wystawy, itp.;
- spotkania, seminaria, inicjowanie zaangażowania mieszkańców w partycypacyjne formy współpracy na poziomie lokalnym;
- promowanie wolontariatu wśród młodzieży, osób dorosłych i seniorów jako formy samorealizacji i samokształcenia, a także rozwoju systemu wsparcia osobom potrzebującym pomocy;
- przygotowanie instytucji samorządowych i organizacji pozarządowych do organizowania działań wolontarystycznych w oparciu o rozpoznane potrzeby w tym zakresie;
- tworzenie miejsc służących integracji i aktywizacji mieszkańców w tym placów zabaw, miejsc aktywnej rekreacji, świetlic, klubów i miejsc spotkań;
- inicjowanie i wspieranie projektów z zakresu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Obszar 2

Wsparcie osób bezrobotnych

Cel strategiczny 2

Wzrost kompetencji zawodowych i społecznych osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem poprzez stworzenie efektywnego systemu wsparcia.

Kierunki działania:

- 2.1. Wsparcie szkoleniowe i doradcze osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem.
- 2.2. Różne formy pomocy dla mieszkańców dotkniętych bezrobociem.
- 2.3. Wsparcie i szkolenia w zakresie tworzenia podmiotów ekonomii społecznej oraz prowadzenia własnej działalności gospodarczej.
- 2.5. Prowadzenie robót publicznych, prac społecznie użytecznych, prac interwencyjnych, stażów i aktywnego przygotowania zawodowego.
- 2.6. Prowadzenie kursów przekwalifikujących dla osób czynnych zawodowo.
- 2.7. Promowanie aktywnych postaw w kierunku zatrudnienia.
- 2.8. Wspieranie działań edukacyjnych i informacyjnych służących podwyższeniu kwalifikacji osób bezrobotnych i czynnych zawodowo.

Rekomendowane działania i typy projektów:

- podejmowanie działań na rzecz kształcenia ustawicznego, jako narzędzia podnoszenia efektywności pracy i osobistego rozwoju;
- organizowanie i prowadzenie działań edukacyjnych, promocyjnych i upowszechniających;
- wspieranie działań na rzecz powstawania podmiotów ekonomii społecznej przez instytucje samorządowe i organizacje pozarządowe;
- współpraca z organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz edukacji dorosłych ze szczególnym uwzględnieniem podnoszenia kwalifikacji zawodowych;
- organizacji wsparcia dla osób wchodzących lub powracających na rynek pracy przez doradców zawodowych, psychologów, coachów i innych specjalistów;
- realizacja programów umożliwiających mieszkańcom, w szczególności należącym do grup defaworyzowanych na rynku pracy, zdobycie nowych lub aktualizację posiadanych kwalifikacji zawodowych oraz nabywanie doświadczenia w pracy poprzez szkolenia

i kursy zawodowe, staże, przygotowanie zawodowe dorosłych, prace społecznie użyteczne i roboty publiczne.

Obszar 3

Rodzina i jej otoczenie

Cel strategiczny 3

Inicjowanie i wspieranie działań na rzecz zapobiegania kryzysom rodziny ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży.

Kierunki działania:

- 3.1. Diagnozowanie deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo-wychowawczej, zaniedbań względem dzieci, sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym i rówieśniczym.
- 3.2. Różne formy pomocy i wsparcia dla rodzin pozostających w trudnej sytuacji ekonomicznej.
- 3.3. Wsparcie psychologiczne, prawne, społeczne dla rodzin, w tym osób samotnie wychowujących dzieci, organizowanie grup wsparcia, asystent rodziny.
- 3.4. Rozwój świetlic wiejskich i socjoterapeutycznych.
- 3.5. Podejmowanie działań na rzecz tworzenia przedszkoli i mini przedszkoli oraz klubów i punktów opieki nad dziećmi.
- 3.6. Prowadzenie i wspieranie akcji dożywiania dzieci i młodzieży.
- 3.7. Organizowanie form spędzania wolnego czasu dla dzieci, młodzieży i ich rodziców - zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne, tworzenie klubów, grup i kółek zainteresowań, promocja wolontariatu, spotkania integracyjne, w tym usługi łączone dla wszystkich grup wiekowych - dzieci i młodzieży, osób starszych i całych rodzin.
- 3.8. Uzupełnianie infrastruktury socjalnej gminy, m.in. tworzenie mieszkań socjalnych i chronionych, tworzenie punktów poradnictwa, grup wsparcia itp.
- 3.9. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, w tym prowadzenie procedury Niebieskich Kart.
- 3.10. Działalność Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych.
- 3.11. Wzrost kompetencji rodziców i opiekunów w zakresie opieki i wychowania dzieci.

Rekomendowane działania i typy projektów:

- zapewnienie wsparcia rodzinom doświadczającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz trudności w sprawach socjalno-bytowych w postaci m.in. pracy socjalnej, asystentury rodzinnej, pomocy rodzin wspierających, wolontariuszy, organizacji grup samopomocowych;
- rozwój specjalistycznego poradnictwa rodzinnego, w tym m.in. prawnego, psychologicznego i terapii rodzinnej;
- wzmocnienie współpracy gminnych placówek oświatowych z rodzicami dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół;
- współpraca GOPS z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w zakresie rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych, w szczególności zadań dotyczących organizacji pieczy zastępczej oraz działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej;
- realizacja zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych w różnych formach (np. warsztatów, kółek, konkursów, turniejów sportowych, wycieczek i obozów edukacyjnych) doskonalących wiedzę i umiejętności oraz rozwijających pasje i zainteresowania dzieci i młodzieży w powiązaniu z nabywaniem umiejętności osobistych i interpersonalnych;
- kształtowanie wśród dzieci i młodzieży postaw aktywnych oraz możliwości zdobywania cennych doświadczeń dzięki zaangażowaniu w wolontariat oraz inicjatywy na rzecz środowiska lokalnego, a także udziałowi w wymianie międzynarodowej;
- organizacja różnych form edukacji, takich jak np. „Szkola dla rodziców”, spotkania ze specjalistami, kampanie społeczne, dotyczących rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych, konstruktywnego porozumiewania się z dziećmi, rozpoznawania, kontrolowania i wyrażania uczuć własnych oraz uczuć dzieci, umiejętnego stosowania nagród i kar itp.;
- promocja i realizacja programów edukacyjnych i profilaktycznych w zakresie dbania o zdrowie dziecka, w tym m.in. badań profilaktycznych, szczepień ochronnych, odżywiania, profilaktyki stomatologicznej, zapobiegania wadom postawy.

Obszar 4

Wykluczenie społeczne osób starszych i niepełnosprawnych

Cel strategiczny 4

Wspieranie działań na rzecz łagodzenia problemów związanych z wykluczeniem społecznym. Budowa i rozwój systemu wsparcia na rzecz rodziny, osób starszych, niepełnosprawnych fizycznie i umysłowo, chorych i osamotnionych.

Kierunki działania:

- 4.1. Stworzenie bazy danych o usługodawcach świadczących usługi dla osób starszych, chorych i niepełnosprawnych.
- 4.2. Świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych.
- 4.3. Świadczenie różnych form pomocy dla osób starszych, chorych i niepełnosprawnych.
- 4.4. Organizacja wydarzeń integracyjnych i aktywizujących dla osób starszych, chorych i niepełnosprawnych, rodzin, dzieci i młodzieży.
- 4.5. Tworzenie i wspieranie form aktywności osób starszych, chorych i niepełnosprawnych w zakresie edukacji, kultury, sportu, rekreacji, turystyki, itp.
- 4.6. Opracowywanie i realizacja projektów socjalnych realizowanych w partnerstwie z innymi instytucjami, organizacjami, przedsiębiorcami i innymi podmiotami.
- 4.7. Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności: prawne, psychologicznej, rodzinne i socjalne oraz wsparcie innych specjalistów w zależności od zaistniałych potrzeb.
- 4.8. Działania informacyjne.

Rekomendowane działania i typy projektów:

- tworzenie przestrzeni aktywności społecznej osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących, poprzez np. kluby i koła seniora, inicjatywy na rzecz integracji międzypokoleniowej, wolontariat wewnątrz- i międzypokoleniowy, działalność w ramach organizacji pozarządowych i grup nieformalnych;
- stworzenie bazy danych o usługodawcach świadczących usługi dla osób starszych i niepełnosprawnych;
- wspieranie budowy systemu świadczenia usług opiekuńczych i specjalistycznych;
- inicjowanie, realizowanie i wspieranie przedsięwzięć związanych ze świadczeniem różnych form pomocy dla osób starszych i niepełnosprawnych;

- inicjowanie, realizowanie i wspieranie organizacji imprez integracyjnych i aktywizujących dla osób starszych i niepełnosprawnych, a także rodzin, dzieci i młodzieży;
- działania edukacyjne w tym szkolenia, warsztaty, pomoc rzeczowa (pozafinansowa);
- działania na rzecz likwidacji i zmniejszania barier architektonicznych, komunikacyjnych oraz transportowych;
- zapewnienie pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osobom starszym, niepełnosprawnym i chorym;
- współorganizowanie oraz wspieranie inicjatyw dot. cyklicznych spotkań poszczególnych grup społeczności lokalnej (np. diabetyków, osób starszych i niepełnosprawnych itp.) z udziałem lekarzy i innych niezbędnych specjalistów w celu uświadomienia zaistniałych problemów i sposobu ich niwelowania;
- wsparcie psychologiczne, prawne i społeczne dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Obszar 5

Uzależnienia i inne dysfunkcje społeczne

Cel strategiczny 5

Zmniejszenie skali uzależnień i innych dysfunkcji społecznych na terenie gminy.

Kierunki działania:

- 5.1. Działania profilaktyczne – zajęcia, szkolenia, pogadanki, akcje promujące trzeźwość, zmianę postaw wobec nadużywania alkoholu i inne stosowne formy we współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi.
- 5.2. Wsparcie osób po terapii odwykowej i ich rodzin.
- 5.3. Działalność Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Świątynie.
- 5.4. Budowa zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień na terenie gminy.

Rekomendowane działania i typy projektów:

- podejmowanie działań o charakterze profilaktycznym - szkoleń, pogadanek, akcji promujących trzeźwość, zmianę postaw wobec nadużywania alkoholu, profilaktykę innych uzależnień
- wsparcie osób będących po terapii odwykowej i ich rodzin;
- objęcie wsparciem ofiar przemocy domowej, w tym podejmowanie działań profilaktycznych
- realizacja projektów edukacyjnych i profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych, dotyczących różnych rodzajów uzależnień ze szczególnym uwzględnieniem problematyki aktualnych zagrożeń;
- rozwój współpracy z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, policją, placówkami oświaty i ochrony zdrowia, organizacjami pozarządowymi i kościelnymi, osobami prywatnymi i innymi podmiotami w celu wspólnego rozwiązywania problemów;
- dofinansowanie kolonii i obozów terapeutycznych dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym;
- udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie;
- upowszechnianie informacji z wykorzystaniem materiałów drukowanych, mediów, bezpośrednich spotkań ze specjalistami i innych środków przekazu na temat możliwości uzyskania pomocy przez osoby doświadczające przemocy, uzależnione i ich rodziny.

Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinna je cechować:

1. **Efektywność** – jest to jedna z najbardziej pożądanых cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana jest w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy, realizowane w ramach strategii, rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych. Służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup

społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami.

2. **Skuteczność** – jest to zgodność między stanem rzeczy, określanym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna: za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego. Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczanie obszarów biedy).
3. **Celowość** – jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Ocena celowości powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

4. Zarządzanie procesem wdrażania strategii

Za realizację całości Strategii w Gminie Świętajno odpowiada Wójt Gminy, natomiast koordynatorem wdrażania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świętajnie, zgodnie z art. 110 ust. 4 w kontekście art. 17 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Koordynację poszczególnych celów strategicznych powierza się różnym instytucjom gminnym zajmującym się obszarami polityki społecznej określonym w danym celu. Wykonanie poszczególnych działań będzie zlecane różnym podmiotom – jednostkom organizacyjnym gminy, organizacjom pozarządowym i podmiotom gospodarczym jako usługodawcom.

Strategia nie wyczerpuje wszystkich działań, które można by uwzględnić w dokumencie. Wybrano najważniejsze i najpilniejsze. Kryterium wyboru były praktyczne możliwości kontynuowania działań już realizowanych i nastawienie na zahamowanie i przeciwdziałanie negatywnym skutkom najważniejszych problemów społecznych. Aktywizację zaniedbanych środowisk, ze wskazaniem wybranych instrumentów realizacji i niektórych partnerów społecznych (organizacje pozarządowe).

Strategia jest dokumentem otwartym i wraz z upływem czasu, zmiany potrzeb i możliwości będą wymagać uaktualnienia zgodnie z potrzebami społecznymi.

4.1. System ocen wdrażania, monitoring i ewaluacja

Skuteczność funkcjonowania przyjętej strategii zależeć będzie od:

- a) monitoringu i ewaluacji,
- b) budowy programów celowych rozwijających przyjęte kierunki działań.

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych, czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych. Monitoring jest ciągłym procesem zbierania danych, porównywania ich i oceny, pod kątem poprawności działań. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawiać się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

W trakcie wdrażania Strategia będzie oceniana oraz będzie podlegała monitoringowi i ewaluacji. W tym celu Wójt Gminy powoła Zespół Roboczy ds. Oceny Wdrażania Strategii

Rozwiązywania Problemów Społecznych. W jego skład wejdą osoby niezaangażowane we wdrażanie Strategii. Zespół będzie zbierał się zgodnie z potrzebami, lecz nie rzadziej jak dwa razy w roku. Praca Zespołu polegać będzie na tworzeniu Rocznych Planów Działania i kontroli ich wykonania, oraz na ewaluacji rezultatów wdrażania.

W celu **oceny wdrażania Strategii**, spotkania Zespołu będą miały miejsce na początku roku. Podstawowym narzędziem oceny będzie Roczny Plan Działania oraz sprawozdanie koordynatora wdrażania. Sprawozdanie powinno się odnosić do wszystkich elementów RPD – budżetu, harmonogramu, wskaźników ze szczególnym uwzględnieniem odchyleń od zaplanowanych wielkości i wyjaśnieniem przyczyn takiego stanu rzeczy. Ocena Zespołu wraz z wnioskami z niej wynikającymi, przedstawiana jest Wójtowi do zatwierdzenia.

Monitoring wdrażania będzie prowadzony na bieżąco, w trakcie realizacji, przez Koordynatora Strategii – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. To on bada wykonanie budżetu, harmonogramu i wskaźników oraz ocenia poprawność działań. W przypadku wystąpienia odchyleń ponadnormatywnych, konieczne będzie wdrożenie procedury określonej w RPD, w celu dokonania jego aktualizacji.

Monitoring powinien składać się z 3 podstawowych działań:

1. przedkładania raportów z przebiegu realizacji celów i kierunków działania zamieszczonych w Strategii (co 6 miesięcy),
2. ocena realizacji Strategii (raz w roku)
3. organizacja debat strategicznych z udziałem osób tworzących wcześniej Strategię dla oceny jej aktualności (spotkania w miarę potrzeb, nie rzadziej niż raz na dwa lata).

Ewaluacja wdrażania – przewiduje się dwukrotną ewaluację wdrażania Strategii – na koniec 2025, 2027, 2029 i 2031 roku. W czasie ewaluacji zostanie ocenione, czy cele Strategii są osiągane w zadawalającym stopniu i tempie. Ewaluacja będzie dokonywana przez Zespół ds. Oceny Wdrażania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, a wnioski wraz ze sprawozdaniem przekazywane Wójtowi.

4.2. Proces aktualizacji

Proces aktualizacji Strategii jest związany z ewaluacją jej wdrażania. Ewaluacja będzie się odbywać co 2 lata – na koniec 2025, 2027, 2029 i 2031 roku, będzie badać, czy stopień realizacji celów jest satysfakcjonujący. Na podstawie analizy danych oraz podczas konsultacji społecznych będzie dokonywana ocena aktualności Strategii. Wójt Gminy Świętajno powoła Zespół do

Spraw Aktualizacji/Opracowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, w skład którego wejdą zarówno urzędnicy, jak i przedstawiciele społeczności lokalnej, którzy w procesie partycypacyjnym wypracują zmiany w Strategii. W przypadku zaistnienia konieczności, Strategia będzie aktualizowana lub Zespół ds. Aktualizacji opracuje nową wersję dokumentu.

5. Uwagi końcowe

Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań, w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem planistycznym i strategicznym Gminy Świętajno. Odzwierciedla długofalowe zamierzenia i dążenia społeczności lokalnej, kierunku poprawy ich jakości życia, jak również zintegrowania środowiska lokalnego.

Jest również dokumentem planistycznym wpisującym się w inne dokumenty strategiczne, zarówno gminne, jak i powiatowe oraz wojewódzkie.

Uchwalona Strategia jest dokumentem, którego posiadanie i wdrażanie jest obowiązkiem wynikającym z ustawy o pomocy społecznej. Aby wdrażanie usprawnić, utworzono schemat wdrażania i koordynacji Strategii. Jest to dokument o charakterze ogólnym, który będzie uszczegółowiany w Rocznych Planach Działania.

W dokumencie przewidziano również jego ocenę, monitoring, ewaluację i aktualizację.

Stosowanie się do obowiązków prawnych, jak i zaleceń niniejszego dokumentu, spowoduje osiągnięcie założonego w nim celu głównego, jakim jest:

Poprawa jakości życia oraz rozwój osobisty i społeczny osób, rodzin i grup społecznych zamieszkałych na terenie gminy Świętajno ze szczególnym uwzględnieniem osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.